

ШЫН

НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

1925 чылдың
август 31-де үнүп
эгелзэн
№ 155
(17484)

2007 чылдың
ДЕКАБРЬ 20,
четверг

Номерни парлалгаже
дужааганы:
график езугаар — 21.00,
херек кырында — 18.30.
Садар өртээ 4 рубль.

Бөгүн РФ-тиң Айыыл чок чорук
органнарының ажилдакчыларының хңң

АДА-ЧУРТТУҢ АЙЫЫЛ ЧОК ЧОРУУ — ОЛАРНЫҢ ХОЛУНДА

Россияның Федералдыг Айыыл чок чорук албанының Тыва Республика талазы-биле эргелелин хүндүлүг ажилдакчылары болгаш хоочуннары!

Силерни профессионал байыр-лалыңар-биле болгаш Россияның Федералдыг Айыыл чок чорук албанының тургустунганының алдарлыг 90 чылы-биле байыр чедирип тур мен!

Чекистерниң дыка хөй салгалдарына декабрь 20-ниң хүнү Төрзэн чуртунга болгаш албан-хүлээлгезинге кызыгаар чок бердингениниң, эрес-дидим чоруктуң онзагай демдээ бооп турар.

Төөгүлүг үе-шаг-биле кады чаңчыкканывыс болушкуннар, чүүлдер, политиктиг үнелелдер солчуп турар, ынчалзажок Ада-чурттуң айыыл чок чоруу, ооң ботдогуннаан сонургалдарының камгалалы, а кол-ла чүве—бистиң хамаатыларывыстың айыыл чок чоруу силерниң ажилыңарның кол сорулгазы болуп арткан. Силерниң ажилыңар харысалгалыг, нарын болгаш кижиги бүрүзүндөн албан-хүлээлгезин тода, төлептиг күүседип билер болурун, эрес-дидим байдалды негээр.

Күрүнениң айыыл чок чорук органнарындан амгы үениң ниитилелиниң негелдези бедик. Ындыг байдал амгы үениң кыжаныгларының болгаш айыылдыының деңгелинде, онзагай талаларындан, бирги ээлчегде, бүгү-делегейиниң

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Россияның Федералдыг Айыыл чок чорук албанының Тыва Республика талазы-биле эргелелин удурулганының болгаш коллегиязының өмүнээзинден Россия Федерациязының Айыыл чок чорук органнарының ажилдакчыларының хүнү-биле база Федералдыг айыыл чок чорук албанының тургустунганындан бээр 90 чыл болганы-биле чүректиң ханызындан байыр чедирип тур мен.

Айыыл чок чорук органнары бодунуң эрткен нарын төөгүлүг хөгжүлдезиниң дургузунда Ада-чурттуң камгалакчыларының чаагай чаңчылдарын камгалап арттыр-

Россияның Федералдыг Айыыл чок чорук албанының Тыва Республика талазы-биле эргелелинниң начальниги Н.И.ПАНКОВ.

терроризминиң айыылындан тургустунган бооп турар. Ниитилел силерниң ажил-чорудулгандардан коррупция, наркотибизнес-биле болгаш организастыг кем-херек үүлгедиглери-биле демиселге, Россияның хамаатыларының чогумчалыг, дыштыг амыдырал-чуртталгазын хандырып быжыглаарына көскү түннелдерни идегел-биле манап турар.

Россияның тускай албаннарының бөгүндө кол сорулгазы — Россия Федерациязының Конституциязын удурулгала болдуруп, күрүнениң айыыл чок чоруун, кижилерниң эргелерин болгаш хосталгаларын, демократияның принциптерин камгалап, хоойлу-дүрүм нормаларын сагып, хамаатыларының хоойлу езугаар эргелерин болгаш негелде-херегелдерин барымдаалаар.

Россияның хамаатылары оларның айыыл чок чоруу боттарының ажилына бердинген езулуг профессионалдарның холунда дээрзинге бүзүрелдиг болуп ужурлуг.

Тываның чекистеринге Россия Федерациязының национал айыыл чок чоруун болгаш күрүне сонургалдарын хандырап, хамаатыларының конституучу эргелерин болгаш хосталгаларын камгалаар ажил-херээнге чедишкенини, аас-кежикти, кадыкшылды күзедим.

бышаан, оларның мурнунга салган сорулгаларны чедишкенини күүседип келген.

Төрзэн чуртувустуң чечектелип хөгжүүрүнге салган күш-ажылыңар дээш четтиргенивисти силерге илеретпишаан, кадыкшылды, аас-кежикти, менди-чаагай чорукту, тайбың дээрни, сагыш-сеткилицер омак-сергек болурун, боттарыңарның шыдал-күжүңерге бүзүрелдиг болуруңарны база Россиявыстың бурунгаар хөгжүүрү дээш ажил-албаныңарга чаа-чаа чедишкенини күзедим.

Бистиң корр.

ТР-ниң Чазаанда

САЙГАРЫП ЧУГААЛАШКАН

Дүүн Чазак Даргазының бирги оралакчызы Шолбан Иргиттин даргалаашкыны-биле Чазак Бажыңының хуралдаар залына ТР-ниң девискээринде Онза байдалдарны болдурбас болгаш чайладыр талазы-биле ажилдарны чорудуп турар яамыларның болгаш албан черлериниң төлээлери ОБ-ни болдурбас болгаш чайладыр сорулгалыг чаңгыс аай күрүне системазының структуралары 2007 чылда кайы

хире дээштиг ажилдаанының түннелдерин сайгарып чугаалашкан. 2007 чылдың дургузунда ТР-ниң девискээринге 30 онза байдалдарны бүрүткээ, оларның аразында 4 техногенниг, 23 бойдустуң, 3 биологтуг социал байдалдар. Онза байдалдарның түннелинде 22 кижиги чок болган, 28 кижини камгалаан.

ЕДИНАЯ
РОССИЯ

ПУТИННИҢ ПЛАНЫ — ПАРТИЯНЫҢ ПРОГРАММАЗЫ

2008 чылдың март айда болуп эртер соңгулдаларга РФ-тиң Президентизиниң албан-дужаалының кандидаты Дмитрий Медведевти «Чаңгыс демниг Россия» партиязының декабрь 17-де болган съездинге бадылаан. Партияның съездинге чажыт бадылаашкының түннелдерин саналга комиссиязының баштыны Валерий Рязанский чарлаан. 478 кижиги Д.Медведев дээш бадылаан, чаңгыс кижиги удур болган. «Бо шиллени эң чогумчалыг деп санап тур мен. Мындыг кижиниң холунга Россияның салым-чолун, чуртту эргелеп-башкаарының кол чепсектерин дамчыдып бээр чованчыг-даа, коргунчуг-даа эвес» — деп, съездинге Владимир Путин сөс ап тургаа чугаалаан.

Президент бодунуң планнарын база тодараткан: «Ооң-биле холбаштыр бир эвес бистиң улус, Россияның хамаатылары, Дмитрий Анатольевич Медведевти чурттуң Президентизинге соңгуп алыр болза, мен бистиң ниити ажилывысты Россия Федерациязының Чазааның Даргазы болуп уламчылаарына

белен болур мен» — дээн, сөстерни чугаалаан.

Съездиниң ажилында киржип турар Тываның Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оолдуң бодалы-биле, Дмитрий Медведев болгаш Владимир Путин кады эгелзэн чаартылгаларны чүгле дээштиг уламчылаар эвес, а чурттуң экономиктиг хөгжүлдезинге делгелгелер уруг ажылды кылыр. «Ол бистиң республикавыска база эң чогумчалыг шиллени-дир. Владимир Путин-даа, Дмитрий Медведев-даа бистиң республикавыска кээп чораан. Иелзэн бистиң берге айтырыгларывысты «иштинден» көргөн. Ужуражылгалар үезинде ол айтырыгларны сайгарып чугаалажып турган бис. Ынчангаш Тыва талазы-биле хөй айтырыгларны бистерге шитпирлээр чиик апаар дээрзинге бүзүрелдиг мен» — деп, Шолбан Кара-оол демдеглээн.

Декабрь 2-де болган соңгулдаларның түннелдери-биле Тыва «Чаңгыс демниг Россияны» деткириниң талазы-биле лидерлер санынче киргенин партияның удуртулганы база эскерген. Борис Грызлов-даа, Вячеслав Во-

лодин-даа ужуражылгаларга республиканы политика талазы-биле турум девискээр кылдыр хүлээп ап турарын, съездиниң ажилына киржип турган Кызыл хоорай мэри Роберт Доржу демдеглээн.

8-ки съездиниң ажилына Күрүне Думазының Тывадан депутаты Лариса Шойгу, Улуг Хуралдың палаталарының спикерлери Василий Оюн, Хонук-оол Монгуш, парламентида «Чаңгыс демниг Россия» фракциязының удуртукчузу Зоя Доржу, партияның Тыва девискээр салбырының күүсекчи комитединиң даргазы Алексей Очур база киришкен.

Бүгү-россияның политиктиг «Чаңгыс демниг Россия» партиязы «Путинниң планы — улуг чурттуң төлептиг келир үези» Программаны — 2008 чылдың президент соңгулдаларына партияның Программасы кылдыр санаар шитпирни съезд хүлээп алган. РФ-тиң бешки чыыжының Күрүне Думазының Даргазының албан-дужаалына база Курдумада «Чаңгыс демниг Россия» фракциязының удуртукчунга партияның Даргазы Борис Грызловтуң кандидатуразын саналдаш, хүлээп алган.

Түңнел оюннар Кызылга эртер

Эрткен дыштаныр хүннерде Чөөн-Сибирь зонасында болуп эртип турар дээди лиганың «Б» категориязының волейбол чемпионатының тоску туру Тываның «Восток» командазының тирилгези-биле доозулган. Красноярск хоорайга «Дорожник» командазы-биле ойнааш, олар ийи оюнну 3:0 санга удуп, тирилзэн.

Красноярскиге болуп эрткен турнуң онзагай талазы чүл дээрге, «Востоктуң» ниитизи-биле 33 саны ап, бирги черге үнгени болуп. Ынчалдыр «Восток» командазы мурнунда ийи ай ажыг бирги черге чоруп олурган Хакасияның «Сибирьтелеком» командазын ашкан. «Востоктуң» бо чедишкенин ноябрь 24-25 хүннеринде Кызылга «Сибирьтелеком»-биле оюнга чедип алган тирилгезиниң уланычы деп үнелеп көөрү чөптүг. Келир дыштаныр хүннерде азы декабрь 22-23-те, Новосибирскиниң «Динамо-ДСЮШОР»-биле оюнга востокчулар чартык финалче путевканы чаалап алыр дээш демисежир.

Новосибирскиниң волейболчулары Чөөн-Сибирь чемпионатының эң шырак киржикчилеринге хамааржыр болгаш келир бирги чаданың түңнел оюннары чидиг байдалга эртер дээрзин даап айтыры берге эвес. Бо команда турнир таблицаның үшкү одуруун ээлеп турар. Келир оюннуң түннели-биле олар «Восток»-биле бир дөмей 37 саны чаалап алгаш, бирги черге үнүп болуп.

Тываның Волейбол федерациязының президентизи Василий Оюн «Востоктуң» чедишкенин беди-биле үнелеп көрүп турарын база келир оюнга ук команда тирилгени чедип алы-

рына бүзүрөп турарын мынчаар илереткен: «Келир дыштаныр хүннерде Россия чемпионатының дээди лиганың «Б» категориязының Кызылга болуп эртер оюну бистиң ойнакчыларывыска амыр эвес шылгалда болуп. Ынчалза-даа ол дээрге кончуг көрүштүг болгаш солун оюннарның бирээзи болуру магат чок. Ынчангаш бистиң волейболга хандыкшылдыг чаңгыс чер-чурттугларывыс кайгамчыктыг түңнел оюнну бодунуң кара-биле көөр, бистиң командавысты илдеп-кейли-биле деткиир аргалыг болуп. Новосибирскиниң командазын удуп алыр болзувусса, январь 14-20 хүннеринде Тывага Чөөн болгаш Барыын Сибирьниң, Ыраккы Чөөн-чүктүң волейболчуларын хүлээп алыр аргалыг болуп бис».

Бистиң корр.

Виталий Шайфулинниң тырттырган чурчу.

Соңгукчуларның ниити санындан үш хуудан эвээш үннерни алган база
«Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының
Күрүне Думазының депутаттарының соңгулдаларының дугайында»
Федералдыг хоойлунуң 69-ку чүүлүнүң 3-кү кезээ езугаар политиктиг
партияларның Д А Н З Ы З Ы

ч/е №	Политиктиг партияның ады	Политиктиг партияның юридиктиг адреси
1. (0,13%)	«Россияның демократтыг партиязы»	127287, Москва хоорай, Полтавская кудумчузу, бажың 18
2. (0,96%)	«Барыын үзелдиг күштерниң эвилели»	109544, Москва хоорай, Малая Андроньевская кудумчузу, бажың 15
3.	«ЯБЛОКО» Россияның каттышкан демократтыг партиязы» (1,59%)	119017, Москва хоорай, Пятницкая кудумчузу, бажың 31/2, тудуг 2.
4.	«Россияның патриоттары» (0,89%)	119121, Москва хоорай, Смоленск бульвары, бажың 11/2
5.	«Россияның аграр партиязы» (2,3%)	103045, Москва хоорай, Большой Головин доора кудумчу, бажың 1, тудуг 1
6.	«Хамааты туруштун күштери» (1,05%)	101000, Москва хоорай, Мясницкая кудумчузу, бажың 16
7. (0,22%)	«Социал чөптүг чоруктуң партиязы»	1050066, Москва хоорай, Спартаковская кудумчузу, бажың 16, офис 9

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиясы.

Хаак оруу ажыттыңан

«Чаштардан эгелээш, улугларга чедир хаактаалыңар» деп кыйгырыгың адаа-биле «Тос-Булакка» кышкы спорттуң хаак сезонунуң ажыдышкыны болуп эрткен.

Хаак спортун нептередир, спортчуларның мергежилни бедидер база Кызыл хоорайның болгаш Тыва Республиканың шыырак дээн хаакчыларын илередир сорулга-биле бо маргылдааларны эрттирген.

Ону Кызыл хоорайның мэриязының Аныяктар политиказы болгаш спорт талазы-биле комитеди база ТР-ниң Күш-культура болгаш спорт агентилели эрттирген.

Би-Хем, Чеди-Хөл кожуннардан база Кызыл хоорайдан 152 кижжи киришкен.

Кызыл хоорайның мэриязының парлалга албаны.

ПРЕЗИДЕНТИГЕ ТӨЛЕПТИГ КАНДИДАТ

Декабрь 10-да РФ-тиң Президентизи В.В.Путин бүгү россиянарның манап турганы, 2008 чылдың март 2-де болур РФ-тиң Президент соңгулдазынга, РФ-тиң Президентизиниң кандидатын Россияның Чазаның Даргазының бирги оралакчызы Д.А.Медведевти депшиди үндүрер дугайында саналды идип үндүрген. Ооң соонда Кремльге дөрт партияларның: «Чаңгыс демниг Россия», «Чөптүг Россия», «Аграр партия» болгаш «Хамааты күштерниң» партияларның удуртукчулары ужурашкаш, президентиге чаңгыс кандидат Д.А.Медведевти депшиди үндүрер дугайында саналды киригеннер.

Чурттуң келир үеде Баштыңчызын шилиир дээш политиктиг күштерниң чаңгыс аай каттыжып турарын бо дөрт партияларның кыйгырыгы долзуу-биле бадыйкап турар. Ону чүгле парламент соңгулдазын тиилээр деткип турар эвес, а аңаа аштырганнар безин деткип турары, чурттуң амгы Президентизи В.В.Путинниң салдары улуг болганы чугаажок. Күрүне Думазының соңгулдазының бетинде соңгукчуларга кыйгырыгынга, В.В.Путинниң «тамыдан Россияны уштуп алдывыс, ооң салым-чолу дээш чаңгыс демниг туржур ужурулгусу» дээнин чурттуг политиктиг күштериниң үнелеп турары моон көстүп турар.

В.В.Путин чеже-даа катап: «Мен үш дугаар хуусааже кирбес мен, Кремльге өске кижжи келир» деп чугаалаан болгай. Ынчалза-даа бөдүүн россиянар орта сөөлүңге чедир бүзүревейн турганнар. Ам ол айтырыгы үзе шийт-пирлеттинген.

Дмитрий Анатольевич Медведев 1965 чылда Ленинградка төрүттүнген, 1987 чылда Ленинградтың күрүне университетиниң юридиктиг факультетин дооскан. Кажан А.Собчак 1990 чылда Санкт-Петербург хоорайның мэриязын удуртуп турган үезинде, В.В.Путин мэрияның даштыкы экономиктиг харылзаалар талазы-биле комитетиниң даргазынга турда, ооң эксперттинге Д.А.Медведев ажылдап турган. Ынчангаш В.В.Путин-биле 1990 чылдан бээр кады ажылдап келген. 1999 чылда баштай РФ-тиң Чазаның Аппарадының удуртукчузунуң

оралакчызынга, ооң соонда Президент администрациязының удуртукчузунуң оралакчызынга келген. 2004 чылда В.В.Путин РФ-тиң Президентизиниң ийи дугаар соңгулдазынче киржип турда, ооң соңгулда штавын Д.А.Медведев удуртуп турган. 2005 чылдан бээр РФ-тиң Чазаның Даргазының бирги оралакчызы, дөрт национал төлевилелди билдиги удуртуп келген.

Д.А.Медведевтиң ажыл-агый-жы шынары болгаш аңаа берип турар күштүг деткимче-биле соңгулдага Президент кылдыр эрте бээринге кым-даа бүзүрөп болур. Ам борта бирги чадазында бе азы ийигизинде бе деп айтырыгы чайгаар тургустунуп кээр. Аналитиктерниң берип турар медээзи-биле алырга, соңгулданың бирги чадазында соңгукчуларның 51-ден 64 хуузуңга чедир үнүн ап алгаш тиилеп үне бээр деп турар. В.В.Путинниң соңгудуп турган үезинге бодаарга, ам Д.А.Медведевке бо соңгулда дыка чийк болур хевирли билдинип турар. В.В.Путинниң соңгудуп турган үезинде турган Россия-биле бо хунгу Россияның байдалын канчал деңнээр боор. Бо чылгы Күрүне Думазынга соңгукчуларның 64 хуу үнүн алган «Чаңгыс демниг Россия» партиязы бир кол политиктиг күш болуп турары билдинип болгай.

Д.А.Медведевтиң удурланкычылары кымнар болуру деп айтырыгы чайгаар тургустунуп кээр. Бо материалды белеткеп турда кымнар бүрүткелди эрткениниң дугайында медээни Төп соңгулда комиссиясы бербейн турар. Ынчалза-даа Г.Зюганов, Г.Явлинский,

В.Жириновский, Б.Немцов, моон мурнунда РФ-тиң Чазак Даргазы чораан М.Касьянов, моон мурнунда СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү чораан О.Шенин сугларның киржири билдинип турар.

Ам борта мындыг айтырыгы база тургустунуп кээр, Д.А.Медведевтиң дублеру кым болуру деп. 2004 чылда Президент соңгулдазынга, бир эвес соңгулда болурунун бетинде шупту кандидаттар эки туразы-биле боттарының кандидатуразын уштуп кааптар болза, чаңгыс В.В.Путин артарга, ынчан соңгулда болбайн барып болур дээш, Кремльден В.В.Путинниң дублерунга С.Мироновту салып каан турган. Ам ындыг дублернун херээ чок болу берген. Массалыг информация чепсектеринден бердинген медээлерден алырга, РЛДП-ниң удуртукчузу В.Жириновский оппозицияга соңгулданы үзер органы болдурбазы-биле, кандыг-даа таварылгада бодунун кандидатуразын ужулбазын аазаан болуп турар.

Декабрь 17-де Москвага «Чаңгыс демниг Россия» политиктиг партияның съезди болуп эрткен. Ооң ажылынга «Чөптүг Россия», «Аграр партия» болгаш «Хамааты күштер» партияларының төлээлери киришкеш, РФ-тиң Президентизиниң чаңгыс кандидатынга Д.А.Медведевти депшиди үндүргенер. Ол-ла съездиге ам болур РФ-тиң Президент соңгулдазынга хамаарыштыр чурттуң Президентизи В.В.Путин делгеренгей чүве чугаалаан.

Россияның Президентизинге төлептиг кандидат депшидирген дугайында чүгле журналистер, аналитиктер чугаалап турар эвес, Россияның улуг политиктиг ажылдакчылары чогуур үнелелди берип турар. «Медведевти Президентиге депшиди үндүргени, В.Путинниң Россияның политиказынга моон-даа соңгаар идепкейлиги рольду ойнаары билдинип турар» деп даштыкы парлалга бижип эгелей берген.

Сергей ХЕРТЕК.

Хоойлужудулга палатазында

ЭЭЛЧЕГЛИГ СЕССИЯ

Декабрь 19-та Хоойлужудулга палатазының күскү сессиязының ээлчеглиг чедиги хуралынга маадыр иелерге 220 муң рубльди төлээрин, көдээде ажылдап чоруур мал эмчилеринге чылыг, чырык өрттэнге чингелделерни көргүзерин болгаш күш-ажылдың хоочуннары болбушаан, тылдың ажыл-ишчилери болур хоочуннарга немелде чингелделерни бээриниң дугайында болгаш өске-даа хоойлуларны хүлээп алган. Январь 1-ден эгелеп, олар коммунал чарыгдалдарының 50 хуузуңга чингелдени алыр аргалыг болур.

Он уругну азырап өстүрген маадыр иелерге көрдүнген 220 муң рубль түңнүг акша төлевирин инфляция езугаар эде санаарын хоойлуга айтырын депутаттар чедип алган. Ол ышкаш ынча хөй акша көрдүнген болганда, хоорай иштинге халас чоруур болгаш хоорайлар аразынга чоруурунга көрдүнген турган 50 хуу чингелдени күш чок болдуруу дээн саналды депутаттар шуут буруу шапкан болгаш ук чингелделерни камгалап арттырган.

«Ветеринария дугайында» хоойлуга көдээде чурттап, ажылдап чоруур мал эмчилеринге чырык болгаш одаар ыяш херегелелиниң айыткан нормазы езугаар 100 хуу чингелдени база хөмүрдөш өрттэнге 50 хууга чингелдени көргүзериниң дугайында өскерилгелерни депутаттар хүлээп алган. Ол-ла хоойлуга кириген база бир өскерилге халдавырлыг мал аарыглары-биле демисежир сорулга-биле чондан хавырган малдың болгаш мал продукциязының өрттэн бюджеттен төлөп бээринге хамаарышкан.

«Тыва Республиканың девискээр-административтиг тургузуунун дугайында» бирги номчулгага хүлээп алдынган хоойлу төлевилелиниң утка-шынары онзагай солун болган. Ында чурттакчы черлерге хоорай, суурлар-биле чергелештир арбаннарны хамаарыштырарын айыткан. Ынчангаш ук билишкени «кожуун» деп сөс-биле кады ийи дугаар албан-езузуң орус тыва дилдарынче кири бижиттинген тыва сөс болур. Төлевилелди сайгарып турар үеде Хоойлужудулга палатазының Аппарадының юристери Тыва Республиканың девискээри бүрүн, ооң кызыгаары ыдыктыг болгаш Россия Федерациязының чарылбас кезээ болуп турар дугайын айтыры чугула дээрзин саналдаан. Бирги номчулгага хүлээп алдынган хоойлуда чер-черлерниң чурттакчылары ук черлерниң адын, кызыгаарын болгаш эрге-байдалын өскертириниң дугайында саналдарын кирип болур дээрзин айтып турар. Ынчалза-даа чогум өскерилгелерни чүгле хоойлу хүлээп алышкынын езугаар доктаадып болур дээрзин документиде айыткан.

Депутат Борис Шомбун тус чер чагыргаларының даргалары ыяап тускай керээ чарган турарын доктаадып турар хоойлуну ажылдап кылгаш кириген. Ук төлевилелди эрткен сессия хуралынга бирги номчулгага хүлээп алган. Мындыг хоойлуну ажылдап кылыр ужуру чагырга даргаларының күрүне мурнунга хүлээлгелерин шынар чок күүседир чоруу нептереңгей болуп турарындан тургустунган дээрзин депутат демдегеп турар. Хоойлу төлевилелинде күрүне мурнунга хүлээлгелерин күүсетпээни дээш чагырга даргаларын албан-дужаалындан халап болурунун чурумун айтып бижээ.

Сергей Шойгуның федералдыг деңелге ажылдап кылганы өрт

айыыл-халавы-биле демисежириниң дугайында техниктиг регламентизин сессия деткээ. Чаа регламент хамаатыларга ниити өрт халавындан камгаланырының аргаларын боттары шилип алыр органы берип турар. Оон аңгыда Россияда бир дугаар аңгы-аңгы байдалдарда өрт өөскүп болурунун айылындан камгаланырының аргаларын тодараткан. Ынчалдыр Тывада малчын турлагларга ажыглаары-биле өрттен камгаланырының дүрүмнери хүлээп алдынган. Чижээлээрге, кожа өглерни 15 метрден ыракка тигери көрдүнген. Өг иштинге суугуну тургузарының дүрүмнери база ажылдап кылдынган.

Тываның депутаттары агаар-бойдузу дошкун девискээрлерниң депутаттарының хары угда элзэн каш соңгу чүк девискээрлеринге хамаарышкан эгелээшкенин деткээни солун. Ынчалдыр, Томскиниң депутаттары шалың төлевириниң кудуку хемчээлиниң иштинде Соңгу болгаш Кыдыкы Соңгу чүкте чурттап чоруур ажылдакчыларга көрдүнген немелде төлевирни кириген чөптүг эвес деп көрүп, удурланып турар. Мындыг «чаартылга» кадыг-дошкун климаттыг черлерниң чурттакчыларының социал камгалалын кудуладып болур дээрзин депутаттар демдегелзэн.

Ямало-Ненецскиниң депутаттары янзы-бүрү чингелделерни туду акша төлевирин-биле солуп тура, чурттуң шупту девискээрлериниң чурттакчыларынга дөмей акша түңүн төлээрин доктаатканы чөптүг эвес деп санап турар: амыдырал деңгели шупту регионнарда аңгы, өртөктер база аңгы болганда, компенсация түңү база аңгы болур ужурулгусу деп депутаттар санап турар. Оон аңгыда акша чингелдезиниң түңүн инфляция езугаар эде санаары көрдүмээни шын эвес.

Коми Республиканың депутаттары Кыдыкы Соңгу чүк девискээрлеринден көжүп чоруу турар улуска чурттаар оран-сава садып алырынга субсидия төлевирин алыр эргени Кыдыкы Соңгу чүк девискээрлеринге албан-хүлээлгезин күүседип тура амы-тынындан чарылган улустун өг-бүлелеринге база төлээрин доктаадыры чөптүг деп санап турар.

Якутияның депутаттары Кыдыкы Соңгу чүк девискээринде чурттап чоруур ажылдавайн турар пенсионерлерниң пенсиязынга соңгу чүктүң немелделерин кадарының дугайында хоойлу төлевилелин ажылдап кылган.

Соңгу чүк девискээрлериниң депутаттарының саналдарын Күрүне Думазынга сайгарып көөрү-биле чоруткан болгаш хөй девискээр парламенталиери оларны деткээни тудум, хоойлу хүлээп алдынар дээрзинге идегел быжыгар дээрзи билдингир.

Ниитизи-биле сессия 42 айтырыглары сайгарып чугаалашкан.

Хоойлужудулга палатазының парлалга албаны.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХООЙЛУЛАРЫ

«Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының болгаш Хоойлужудулга палатазының депутаттарының эрге-байдалының дугайында»
Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың октябрь 17-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

2005 чылдың июль 13-те № 982 УХ-I «Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының болгаш Хоойлужудулга палатазының депутаттарының эрге-байдалының дугайында» («Шын», 2005 чылдың июль 19-та, ноябрь 29-та; «Тувинская правда», 2005 чылдың декабрь 3-те; 2007 чылдың июнь 23-те) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 3 чүүлдүң 1 кезээниң 2 пунктузун дараазында эдилге-биле бижиер:

«2) Улуг Хуралдың депутады Россия Федерациязының хамаатызы эвес апарганда, даштыкы күрүнениң хамаатызы болганда, чок болза ол чурттаар эргелиг шынзылганы азы Россия Федерациязының хамаатызының даштыкы күрүнениң девискээринге доктаамал чурттаар эргезин бадыткап турар өске-даа документиниз алганда;»;

2) 5 чүүлде:

а) 6 кезээн дараазында эдилге-биле бижиер:

«6. Бир эвес депутат ажил-чорудулгазын доктаамал профессионал үндезин-биле боттандырып турар таварылгада, ол депутат башкы, эртем база өске-даа чогадыкчы ажилдардан аңгыда, бир эвес Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле өске чүүл көрдүмзүн болза, телевириг өске кандыг-даа ажил-чорудулга кылбас ужурлуг. Ооң-биле кады башкы

ажылы, эртем база өске-даа чогадыкчы ажилдарны чүгө даштыкы күрүнелериниң, делегей чергелиг болгаш даштыкы организацияларның, даштыкы хамаатыларның база хамааты эрге чок кижилериниң акша-хөреңгизи-биле, бир эвес Россия Федерациязының делегей чергелиг керээлери-биле азы Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле өске чүүл көрдүмзүн болза, акшаландырбас ужурлуг.»;

б) дараазында уткалыг 11 кезекти немээр: «11. Депутат удуртур органнарның, ажаалтежээл азы хайгаарал чөвүлелдериниң, өске-даа даштыкы коммерция эвес чазакты эвес организацияларның база оларның Россия Федерациязының девискээринде күштүг болуп турар структурлук кезектер органнарның составынче, бир эвес Россия Федерациязының делегей чергелиг керээлери-биле азы Россия Федерациязының хоойлужудулгазы-биле өске чүүл көрдүмзүн болза, кирер эргези чок.»

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнден эгелеп, он хонук эрткен соонда, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 391 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

«Тыва Республикада эптежилге шиткекчилериниң дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунуң 7-ги чүүлүгө өскерилгелер кириериниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

1999 чылдың ноябрь 4-те № 363 «Тыва Республикада эптежилге шиткекчилериниң дугайында» Тыва Республиканың Конституция хоойлузунуң («Тувинская правда», 1999 чылдың ноябрь 25-те; 2000 чылдың сентябрь 12-де, октябрь 12-де; 2004 чылдың декабрь 7-де) 7-ги чүүлүнүң 1 пунктузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) бирги абзацта «Тыва Республиканың Президентиниз» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Чазааның Даргазы-биле дугуржулга езуугаар Тыва Республиканың Дээди Хуралының Даргазын» деп сөстөр-биле солуур;

2) ийги абзацта «Тыва Республиканың

Президентиниз» деп сөстөрни «Тыва Республиканың Чазааның Даргазы-биле дугуржулга езуугаар Тыва Республиканың Дээди Хуралының Даргазын» деп сөстөр-биле солуур.

2 чүүл

Бо Конституция хоойлузу ону албан езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 408 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

«Күрүнениң чер кадастрының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун күжүн чидирген деп санаарының дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 27-де чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

2000 чылдың июнь 15-те № 481 «Күрүнениң чер кадастрының дугайында» («Тувинская правда», 2000 чылдың июнь 27-де) Тыва Республиканың Хоойлузун:

2000 чылдың декабрь 18-те № 819 «Күрүнениң чер кадастрының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында («Тувинская правда», 2001 чылдың январь 23-те; «Шын», 2001 чылдың январь 18-те) Тыва Республиканың Хоойлузу-биле;

2001 чылдың июль 9-та № 1149 «Күрүнениң чер кадастрының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында («Тувинская правда», 2001 чылдың июль 14-те) Тыва Республиканың Хоойлузу-биле;

2006 чылдың март 15-те № 1717 УХ-I «Күрүнениң чер кадастрының дугайында» Тыва Рес-

публиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында» («Шын», 2006 чылдың март 23-те) Тыва Республиканың Хоойлузу-биле;

2007 чылдың май 28-те № 74 УХ-II «Күрүнениң чер кадастрының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында («Шын», 2007 чылдың июнь 5-те) Тыва Республиканың Хоойлузу-биле кириген өскерилгелери-биле күжүн чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 411 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

«Тыва Республикада биче сайгарлыкчы чорукка күрүне деткимчезиниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 27-де чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

2002 чылдың май 27-де № 1300 «Тыва Республикада биче сайгарлыкчы чорукка күрүне деткимчезиниң дугайында» («Тувинская правда», 2002 чылдың июнь 20-де; «Шын», 2002 чылдың июнь 4-те) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 9-ку чүүлде «а, ол ышкаш: хоойлу-биле доктаатынган чурум езуугаар аңгылаан биче сайгарлыкчы чорукту деткир Федералдыг фондунуң акша-хөреңгизи-биле; юридиктиг эргелиг албан черлериниң болгаш хамаатыларның эки тураның дадывыры-биле;

хоойлужудулга-биле хоруттунмаан, өске-

даа дөстөрнүң дузазы-биле» деп сөстөрни ап кааптар;

2) 14-ку чүүлдү күжүн чидирген деп санаар;

3) 15-ки чүүлдү күжүн чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 413 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

«Тыва Республиканың күрүне өнчүзүн эргелеп-башкаарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

2001 чылдың ноябрь 9-та № 1143 «Тыва Республиканың күрүне өнчүзүн эргелеп-башкаарының дугайында» («Тувинская правда», 2003 чылдың август 2-де, декабрь 23-те; 2004 чылдың февраль 21-де, октябрь 21-де; 2005 чылдың декабрь 30-де; «Шын», 2002 чылдың июль 9-та; 2003 чылдың октябрь 23-те, декабрь 20-де; 2004 чылдың февраль 27-де; 2005 чылдың декабрь 29-та) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 4-ку чүүлдүң 1-ги кезээниң «д» пунктузунда «арга-арыг фондузу» деп сөстөрни ап кааптар;

2) 46-гы чүүлдүң 6-гы кезээниң ийги абзазында «азы бюджеттен дашкаар фондуларже» деп сөстөрни ап кааптар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 417 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

«Россия Федерациязының Дээди Судунуң чанында Суд департаментиниң Тыва Республикада эргелигиниң начальнигин албан-дужаалга томуйлаарына болгаш албан-дужаалдан хостаарына дугуржулга чурумунуң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун күжүн чидирген деп санаарының дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 27-де чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

2000 чылдың август 16-да № 659 «Россия Федерациязының Дээди Судунуң чанында Суд департаментиниң Тыва Республикада эргелигиниң начальнигин албан-дужаалга томуйлаарына болгаш албан-дужаалдан хостаарына дугуржулга чурумунуң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузун («Тувинская правда», 2000 чылдың сентябрь 12-де) күжүн чидирген деп санаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнден он хонук эртерге, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 419 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

«Бичи уругга ай санында алыр пособиени тыпсып бээриниң болгаш төлөп бээриниң чурумунуң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунуң 5-ки чүүлүгө өскерилге кириериниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 27-де чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1049 УХ-I «Бичи уругга ай санында алыр пособиени тыпсып бээриниң болгаш төлөп бээриниң чурумунуң дугайында» («Тувинская правда», 2004 чылдың декабрь 31-де; 2007 чылдың июнь 5-те; «Шын», 2004 чылдың декабрь 31-де; 2007 чылдың июнь 5-те) Тыва Республиканың Хоойлузунуң 5-ки чүүлүнүң бирги абзазында «79» деп саннарны «85» деп саннар-биле солууру-биле, өскерилгени кириер.

2 чүүл

Бо Хоойлу 2008 чылдың январь 1-ден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 429 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

Тыва Республиканың тус чер бюджеттеринче девискээрлер үндүрүлгелеринден тыртар нормативтериниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлүг деп көргөн

Бо Хоойлу Россия Федерациязының Бюджет кодекзинге болгаш Тыва Республиканың хоойлужудулгазына дүштүр кири санаарына хамааржыр девискээрлер үндүрүлгелеринден Тыва Республиканың тус чер бюджеттеринче тыртар чаңгыс аай нормативтерни тургузуу турар.

2) организацияларның эт-хөреңгиге үндүрүгү — норматив талазы-биле 50 хуу кылдыр доктаадыр.

2 чүүл

Бо Хоойлу 2008 чылдың январь 1-ден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 432 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

«2006 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунуң күүселдезиниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

2006 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң күүселдезиниң дугайында отчетту орулгалар талазы-биле 6946032,9 муң рубль түнүг болгаш чарыгдалдар талазы-биле 6986059,5 муң рубль түнүг, (карылгасы) чарыгдалдары орулгалардан 40026,6 муң рубльге ажып турар кылдыр, 1-ден 16 дугаар капсырылга езуугаар бадылаар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 435 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

«2007 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириериниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган
Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлүг деп көргөн

1 чүүл

2007 чылдың апрель 28-те № 27 УХ-II «2007 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга («Тувинская правда», 2007 чылдың май 3-те; «Шын», 2007 чылдың май 3-те) дараазында өскерилгелерни кириер:

9358671,1 муң рубль түнге база орулгалар талазы-биле 9110246,7 муң рубль түнге бадылаар.

2. 2007 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң чарыгдалдарын орулгалардан 248424,4 муң рубль ажып турар кылдыр доктаадыр.

3. 2007 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң карылгаларының иштики акшаландырышкынының кирер дөстөрүн 248424,4 муң рубль түнге бо Хоойлуга 1-ги капсырылга езуугаар бадылаар.»;

1) 1-ги чүүлдү дараазында эдилге-биле бижиер:

«1 чүүл

1. 2007 чылда Тыва Республиканың республика бюджетин чарыгдалдар талазы-биле

2) 27-ги чүүлдүң бирги кезээнде «909612,3» деп саннарны «909483,6» деп саннар-биле солуур;

3) 28-ки чүүлде:

а) бирги кезээнде «2282470,3» деп саннарны «2390821,4» деп саннар-биле солуур;

б) 2-ги кезээнде:

1-ги пунктуда «1533296» саннарны «1508247» деп саннар-биле солуур;

2-ги пунктуда «179137,5» деп саннарны «299839,1» деп саннар-биле солуур;

3-кү пунктуда «88205» деп саннарны «86624,3» деп саннар-биле солуур;

5-ки пунктуда «2243» деп саннарны «2072,2» деп саннар-биле солуур;

9-кү пунктуда «7740» деп саннарны «13347» деп саннар-биле солуур;

11-ги пунктуда «17333» деп саннарны «17728» деп саннар-биле солуур;

в) 2-ги кезээн дараазында уткалыг 12-ги пункт-биле немээр:

«12) ада-иезиниң ажаалда-хайгааралы чок арткан уруг-дарыгларны өг-бүлелерге тургузарынын бүгү-ле хевирлеринге хары угда чаңгыс катап бээр пособие төлээр-биле кожууннарнын, Ак-Довурак болгаш Кызыл хоорайларнын бюджеттеринге 8448 муң рубль түнүг субвенцияларны бээр.»;

4) 29-кү чүүлдү дараазында уткалыг абзац-биле немээр:

«Айткан субвенцияларны бээриниң база чарыгдарынын чурумун бо Хоойлуга 28-ки капсырылга езугаар бадылаар.»;

5) 30-ги чүүлде:

а) «32407» деп саннарны «28511,1» деп саннар-биле солуур;

б) дараазында уткалыг абзац-биле немээр: «Айткан субвенцияларны бээриниң база чарыгдарынын чурумун бо Хоойлуга 29-кү капсырылга езугаар бадылаар.»;

б) 31-ги чүүлде:

а) 1-ги абзацта «161172» деп саннарны «120844» деп саннар-биле солуур;

б) 1-ги пунктуда «26985» деп саннарны «27235» деп саннар-биле солуур;

в) 2-ги пункту дараазында уткалыг эдилге-биле бижир:

«2) чурттакчы чонга чурттаар бажың-балгат база коммунал ачы-дузаларын эгидип төлээринге субвенциялар бээр-биле тус чер бюджеттеринге 93609 муң түңге бо Хоойлуга 30-ги капсырылга езугаар бээр.»;

г) дараазында уткалыг 3-кү пунктуу немээр:

«3) Айткан субвенцияларны бээриниң база чарыгдарынын чурумун бо Хоойлуга 31-ги, 32-ги капсырылгалар езугаар бадылаар.»;

7) 33-кү чүүлде:

а) 1-ги пунктуда «64258» деп саннарны

«64599» деп саннар-биле солуур;

б) 2-ги пунктуда «23751,3» деп саннарны «26189,7» деп саннар-биле солуур;

в) дараазында уткалыг 3-7-ги пунктулар-биле немээр:

«3) муниципалитет тургузууларының бюджеттерин деңештирерин хандыраы-биле 84717,9 муң түнүг дотацияларны бо Хоойлуга 33-кү капсырылга езугаар;

4) үрүнениң база муниципалитеттин нити билги албан черлеринге чаа өөредилге программаларын шингээдири-биле 18000 муң рубль түнүг субсидияларны бо Хоойлуга 34-кү капсырылга езугаар;

5) школа назыны четпэннерниң нити билги талазы-биле кол программазын боттандырып турар үрүнениң база муниципалитеттин нити билги өөредилге албан черлеринге бичи кижини тудуп тургузарына ада-ие төлөвиринге компенсациялар кезээнге төлөвирге 41038 муң рубль түнүг субвенцияларны бо Хоойлуга 35-кү капсырылга езугаар;

б) хоорайларга (хоорай хевирлиг суурларга) кудумчу-орук четкизин хөгжүдеринге 86100 муң рубль түнүг субсидияларны бо Хоойлуга 36-кү капсырылга езугаар;

7) хөй квартиралыг бажыңнарнын капитал септелге кылырына база озал-ондактыг чуртталга фондузундан хамаатыларны көжүреринге 77273,3 муң рубль түнүг субсидияларны бо Хоойлуга капсырылга езугаар.»;

8) 53-кү чүүлдү: «, 2005 чылдың декабрь 28-те №1560 УХ-1 «Хамаатыларнын чамдык бөлүктөринге социал ачы-дуза чедиреринге үрүнениң чамдык бүрүн эргелерин муниципалитет районнарынын тус чериниң бот-башкарылга органнарына бээр дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузу» деп сөстөр-биле немээр;

9) 61-ги чүүлдүң пунктузунда «100000» деп саннарны «200000» деп саннар-биле солуур;

10) 27-ги капсырылганың 2-ги кезээнде 2-ги абзазын ап каалтар;

11) 1-ги, 6 -11-ги, 14-кү, 17 - 19-кү, 21 - 26-гы капсырылгаларны чаа эдилге-биле бижир (кошкан);

12) 28-37-ги капсырылгалар-биле немээр (кошкан).

2 чүүл
Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнүнден күштүг болуп эгелээр.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.
Кызыл хоорай №438 УХ-11
2007 чылдың ноябрь 30.

3. 2008 чылда адрес аайы-биле көргөн инвестиция программазын боттандыраына бюджеттин акшаландырышынын бо Хоойлуга 8-ки капсырылга езугаар бадылаар.

4. 2008 чылда республиканың тускай социал программаларын боттандыраына бюджеттин акшаландырышынын бо Хоойлуга 9-кү капсырылга езугаар бадылаар.

5. 2008 чылда хөй-ле нормативтиг хүлээлгелерни күүседиринге бюджеттин чарыгдалдарынын нити хемчээлин 1750 933,0 муң рубль түңге бадылаар.

6 чүүл
1. Тыва Республиканың Чазаа 2008 чылда Тыва Республиканың үрүнениң хамааты албан-хаакчыттарының база бюджет адырынын албан черлериниң болгаш организацияларнын ажылдакчыларынын санын көвүдөдиринге чедирер шитпирлерни хүлээп алыр эргези чок.

2. Тыва Республиканың тус чер бот-башкарылга органнары 2008 чылда муниципалитет албан-хаакчыттарының болгаш бюджет адырынын албан черлериниң база организацияларынын ажылдакчыларынын санын көвүдөдиринге чедирер шитпирлерни хүлээп албазын сүмелээр.

7 чүүл
Тыва Республиканың үрүне өнчүзүңү капитал тудуу объектилеринге чүгле республика бюджетинден акшаландыраар бюджеттин инвестицияларын республиканың бюджет албан черлериниң база республиканың үрүнениң унитарлыг бүдүрүлгелеринин, кол-кол акша-хөреңгилеринге, оон иштинде концессиялыг чөпшээрелгелер-биле кады капитал салышкыны хевирлиг кылдыр бээриниң чурумун Тыва Республиканың Чазаа айтып доктаадыр.

8 чүүл
1. Тыва Республиканың республика бюджетинге бо Хоойлуунуң 1-ги чүүлү-биле бадылаан, а ол ышкаш Тыва Республиканың республика бюджетиниң карылгазын акшаландыраынын кирер дөстөринден акша-хөреңгилерни чедир албаан таварылгаларда, Тыва Республиканың Чазаа ажыл төлөвирин бирги ээлчегде чурум-биле (чаңгыс аай социал үндүрүңү барымдаалал тургаш) бюджет адырынын организацияларынын ажылдакчыларына база Тыва Республиканың республика бюджетиниң акша-хөреңгилерин акшаландыраына Тыва Республиканың республика бюджетиниң акша-хөреңгилерин шилчидип чорудар эргелиг.

2. Ындыг шитпирлерни хүлээп алырын муниципалитет тургузууларынын тус чер бот-башкарылга органнарына сүмелээр.

9 чүүл
1. Тыва Республиканың мурнунга акша талазы-биле хүлээлгелериниң аайы-биле юридиктиг эргелиг албан черлеринин, хуу кижилериниң база муниципалитет тургузууларынын өрезин эгидери-биле Тыва Республиканың өмүңээзинден негээр эргени Тыва Республиканың Саң-хөө ямызына бээр.

2. Тыва Республиканың Саң-хөө ямызы бо чүүлдүң 1-ги кезээнде айткан өрениң хевирлерин бо Хоойлуунуң 16-гы чүүлү-биле дүүштүр бээр кредиттерден өскезин, Тыва Республиканың Чазааның төлээлекчилериниң киржилгези-биле эгидери-биле ажылды боттандыраар.

10 чүүл
1. Тыва Республиканың республика бюджетиниң составына 2008 чылда:

1) Тыва Республиканың муниципалитет районнарын база хоорай округтарын саң-хөө-биле деткириниң республика фондузун 1 163 868,0 муң рубль түңге;

2) Тыва Республиканың компенсациялар бээриниң республика фондузун 2 618 419,9 муң рубль түңге;

3) чарыгдалдарны кады акшаландыраынын республика фондузун 493 042, 7 муң рубль түнүг акшалыг кылдыр тургузар.

11 чүүл
1. «Тыва Республикада бюджеттер аразынын хамаарылгаларынын дугайында» Тыва Республиканың 2005 чылдың декабрь 29-та №1552 УХ-1 Хоойлуунуң 17-ги чүүлүнүң 4-кү, 5-ки пунктулары-биле дүүштүр бир чурттакчыга онааштыр санаан үндүрүңүңүң оролгасы деңгелден 65 816,9 муң рубль түңден ажып турар Кызыл хоорайнын бюджетинден Тыва Республиканың республика бюджетинче шилчидип турары субвенцияларынын ажып турарын доктаадып турар.

2. Республика бюджетинче субвенцияларны шилчидириниң чурумун база хуусааларын «Тыва Республикада бюджеттер аразынын хамаарылгаларынын дугайында» 2005 чылдың декабрь 29-та Тыва Республиканың №1552 УХ-1 Хоойлуунуң 17-ги чүүлүнүң 8-ки, 9-кү пунктулары-биле дүүштүр республика бюджетинге кирер.

12 чүүл
Тыва Республиканың Республика фонду-

зундан Саң-хөө-биле деткириниң 2008 чылда үндүрүп бээр муниципалитет районнарын база Ак-Довурак хоорайны бюджет-биле хандыраынын деңгээри-биле дотацияларнын хуваалдазын бо Хоойлуга 10-кү капсырылга езугаар бадылаар.

13 чүүл
1. Тыва Республиканың Компенсацияларынын республика фондузундан 2008 чылда үндүрүп бээр субвенцияларнын хемчээлдерин дараазында хемчээлдер-биле бо Хоойлуга 11-ги капсырылга езугаар:

1) «Нити өөредилге талазы-биле өөредилгениң кол-кол программаларын боттандыраына субвенцияларны Тыва Республиканың девискээринде муниципалитет районнарынын база хоорай округтарынын тус чериниң бот-башкарылга органнарына бээриниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлууну боттандыраына 1722 620,0 муң рубль түңге;

2) өскүс уругларга болгаш ада-иезиниң хайгааралы чок арткан уругларга күрүнеден хандыраар болгаш социал талазы-биле деткир хемчеглерни алыры-биле муниципалитет районнарынын база хоорай округтарынын тус чер бот-башкарылга органнарына Тыва Республиканың үрүнениң чамдык бүрүн эргелерин бээр дугайында» Тыва Республиканың Хоойлууну боттандыраына 198 014,0 муң рубль түңге;

3) «Күш-ажылдың база 1941 чылдың июнь 22-ден 1945 чылдың май ай дургузунда алды айдан эвээш эвес үеде ССРЭ-ниң түр эжелеткен районнарынын девискээринге тылга ажылдап турган үезин кириштиришкан, Ада-чурттуң Улуг дайынынын хоочуннарына азы Ада-чурттуң Улуг дайынынын үезинде карак кызыл күш-ажылы дээш ССРЭ-ниң орденнери болгаш медальдары-биле шаңнаткан кижилерни социал талазы-биле девискээриниң хемчеглериниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлууну боттандыраына 107 569,0 муң түң рубль;

4) «Бичи уругга ай санында пособиелерни доктаадырынын болгаш төлөп бээриниң чурумунуң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлууну боттандыраына 159 540,0 муң рубль түңге;

5) «Агарткан кижилерни база политиктиг репрессиялардан каражадан деп санаан кижилерни социал талазы-биле деткир хемчеглер дугайында» Тыва Республиканың Хоойлууну боттандыраына 2185,0 муң рубль түңгү;

6) хамаатыларнын чамдык бөлүктөринге чуртталга-коммунал ачы-дузаларын төлээринге 190 314,8 муң рубль түңгү;

7) «Муниципалитет районнарынын тус чер бот-башкарылга органнарына Тыва Республиканың республика бюджетиниң акша-хөреңгилериниң күүсели-биле Тыва Республиканың чурттакчылыг черлеринге дотацияларны санаарынын болгаш бээриниң талазы-биле үрүнениң чамдык бүрүн эргелерин бээр дугайында» Тыва Республиканың Хоойлууну боттандыраына 101 302,0 муң рубль түңгү;

8) шериг комиссариаттары чок болуп турар девискээрлерге шеригниң баштайгы үчүдүнүң талазы-биле бүрүн эргелерни боттандыраына 4 894,5 муң рубль түңгү;

9) «Тыва Республиканың Уругну азыраары-биле хүлээп алган ада-иелерни күш-ажыл төлөвириниң уруг азыраары-биле хүлээп алган өг-бүлениң материалдыг хандырылгазынын болгаш чигелделер бээриниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлууну боттандыраына 8 336,0 муң рубль түңгү;

10) ада-иезиниң ажаалда-хайгааралы чок арткан ажы-төлдү таарыштыр тургузарынын бүгү-ле хевирлеринге хары угда бээр пособиени төлээринге, өг-бүлөгө 12 546,8 муң рубль түңгү;

11) нити юридикциянын федералдыг судтарынын даңгырактыг төлээлеринге кордакчыларнын даңгыларын тургузар (өскерткир база немээр) талазы-биле муниципалитет тургузууларынын күүсеччи-айтышкын бээр органнарына дамчыды берген бүрүн эргелерни саң-хөө-биле хандыраына 410,7 муң рубль түңгү;

12) күштүг бооп турар хоойлужудулга-биле дүүштүр үрүнениң дамчыды бергени бүрүн эргелерни күүседирин хандыраына 17 857,0 муң рубль түңгү;

13) үрүнениң болгаш муниципалитет тургузууларынын өөредилге албан черлериниң хевирлеринге Россия Федерациязынын Чазааның тодаратканы класс удуртулгазы дээш ай санында акша шаңналдарына 64 258,0 муң рубль түңгү;

14) фельдшер-акушер пунктуларынын медицина ажылдакчыларына (фельдшер-акушер пунктуларынын эргелекчилеринге, фельдшерлерге, акушеркаларга, эмчи сестраларына, оон иштинде медицинаның патронаж сестраларына) база кадык камгалалынын муниципалитет системазынын (а олар муниципалдыг тургузуунуң девискээринде чок турда – медицинаның дүрген дуза чедирер албан черлериниң болгаш салбырларынын) медицинаның дүрген дуза чедирер албан черлериниң болгаш салбырларынын эмчилеринге, фельдшерлеринге болгаш эмчи сестраларына – 23 093,1 муң рубль түңгү;

15) хамаатыларнын чамдык бөлүктөринге хөй-нитиниң транспорт ачы-дузаларынын дең демей эптиг чедингир болурун хандыраына

2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 23-те хүлээп алган Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлдүг деп көргөн

1 чүүл
1. 2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетин карылгалар талазы-биле 10 444 541,6 муң рубль түңге база орулгалар талазы-биле 10 419 392,1 муң рубль түңге бадылаар.

2. 2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң чарыгдалдарын орулгалардан 25 149,5 муң рубль түңге ажып турар кылдыр бадылаар.

3. 2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң карылгазынын иштики акшаландырышынын кирер дөстөрүн бо Хоойлуга 1-ги капсырылга езугаар 25 149,5 муң рубль түңге бадылаар.

2 чүүл
1. Россия Федерациязынын Бюджет кодексиниң 184.1 чүүлүнүң 2-ги пунктузу-биле дүүштүр 2008 чылда Тыва Республиканың каттышкан бюджетиниң орулгаларны хуваарынын нормативтерин бо Хоойлуга 2-ги капсырылга езугаар бадылаар.

2. 2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетинге орулгаларнын кирерин бо Хоойлуга 3-кү капсырылга езугаар барымдаалаар.

3 чүүл
1. Республика бюджетиниң орулгаларынын кол-кол администраторларынын саң-даңзызын бо Хоойлуга 4-кү капсырылга езугаар бадылаар.

2. Республика бюджетиниң карылгазын акшаландыраынын кирер дөстөриниң кол-кол администраторларынын саң-даңзызын бо Хоойлуга 5-ки капсырылга езугаар бадылаар.

3. Тыва Республиканың республика бюджетиниң орулгаларынын кол-кол администраторларынын азы республика бюджетиниң карылгаларын акшаландыраынын кирер дөстөрүнүн составы болгаш (азы) ажыл-чорудулгазы 2008 чылда өскерилген таварылгада, Тыва Республиканың Саң-хөө ямызы оларга быжыглан бюджеттериниң орулгаларынын бөлүктээшкенинин азы бюджеттериниң карылгаларын акшаландыраынын кирер дөстөрүнүн бөлүктээшкенинин кодтарынын составына чогуур өскерилгелерни кирер эргелиг.

4 чүүл
1. Орулга кириер ажыл-чорудулгадан Россия Федерациязынын валютазы-биле алыр акша-хөреңгизин Россия Федерациязынын Тыва Республика талазы-биле Федералдыг казначейство Эргелелинде ажитканы оларнын боттарынын санажылга документилеринге айтып демделээр болгаш Тыва Республиканың Саң-хөө ямызынын бижээни чөпшээрелдери-биле дүүштүр доктааткан чурум-биле азы бир эвес бо Хоойлу-биле өске бир чүүл көрдүмзүн болза, арткаанын хемчээли-биле республика бюджетиниң акша-хөреңгилерин айтып доктаадыр чурум-биле бадылаары, орулга кириер ажыл-чорудулга-биле орулгаларнын база чарыгдалдарнын сметаы-биле чарыгдар. Ажыл-чорудулгадан кирген акша-хөреңгилерин республиканың бюджет албан черлерин өске организацияларны ажыдып тургузарына: өртек-үнелиг саазыннар садып алырына чарыгдан база кредит организацияларынга салып, кирип болбас.

2. Россия Федерациязынын валютазын Россия Федерациязынын, Тыва Республиканың хоойлужудулгалары-биле болгаш нормативтиг өске-даа хоойлу-дүрүм актылары-биле дүүштүр республиканың бюджет албан черлериниң эргезинге түр када кирип турар акша-хөреңгилерни Федералдыг казначействонуң Эргелелинге азы Россия Федерациязынын Төп банкызынын албан черлеринге болгаш кредит организацияларынын айтып доктаатканы чурум-биле оларнын ажиткылааны боттарынын санажылга документилеринге барымдаалаар.

5 чүүл
1. Бо Хоойлуунуң 1-ги чүүлү-биле айтып доктааткан чарыгдалдарнын нити хемчээлинин аайы-биле 2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетинден акшаландырышынын хуваалдазын Россия Федерациязынын бюджеттериниң чарыгдалдарын бөлүктээшкенинин болгаш иштики кезектериниң аайы-биле бо Хоойлуга 6-гы капсырылга езугаар бадылаар.

2. Тыва Республиканың республика бюджетиниң хуваалдазын 2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетиниң чарыгдалдарынын ведомство структуразына дүүштүр бо Хоойлуга 7-ги капсырылга езугаар бадылаар.

9 чүүл
1. Тыва Республиканың мурнунга акша талазы-биле хүлээлгелериниң аайы-биле юридиктиг эргелиг албан черлеринин, хуу кижилериниң база муниципалитет тургузууларынын өрезин эгидери-биле Тыва Республиканың өмүңээзинден негээр эргени Тыва Республиканың Саң-хөө ямызына бээр.

2. Тыва Республиканың Саң-хөө ямызы бо чүүлдүң 1-ги кезээнде айткан өрениң хевирлерин бо Хоойлуунуң 16-гы чүүлү-биле дүүштүр бээр кредиттерден өскезин, Тыва Республиканың Чазааның төлээлекчилериниң киржилгези-биле эгидери-биле ажылды боттандыраар.

10 чүүл
1. Тыва Республиканың республика бюджетиниң составына 2008 чылда:

1) Тыва Республиканың муниципалитет районнарын база хоорай округтарын саң-хөө-биле деткириниң республика фондузун 1 163 868,0 муң рубль түңге;

2) Тыва Республиканың компенсациялар бээриниң республика фондузун 2 618 419,9 муң рубль түңге;

3) чарыгдалдарны кады акшаландыраынын республика фондузун 493 042, 7 муң рубль түнүг акшалыг кылдыр тургузар.

11 чүүл
1. «Тыва Республикада бюджеттер аразынын хамаарылгаларынын дугайында» Тыва Республиканың 2005 чылдың декабрь 29-та №1552 УХ-1 Хоойлуунуң 17-ги чүүлүнүң 4-кү, 5-ки пунктулары-биле дүүштүр бир чурттакчыга онааштыр санаан үндүрүңүңүң оролгасы деңгелден 65 816,9 муң рубль түңден ажып турар Кызыл хоорайнын бюджетинден Тыва Республиканың республика бюджетинче шилчидип турары субвенцияларынын ажып турарын доктаадып турар.

2. Республика бюджетинче субвенцияларны шилчидириниң чурумун база хуусааларын «Тыва Республикада бюджеттер аразынын хамаарылгаларынын дугайында» 2005 чылдың декабрь 29-та Тыва Республиканың №1552 УХ-1 Хоойлуунуң 17-ги чүүлүнүң 8-ки, 9-кү пунктулары-биле дүүштүр республика бюджетинге кирер.

12 чүүл
Тыва Республиканың Республика фонду-

5 452,0 муң рубль түңнүг хемчээлдер-биле бадылаар.

2. Бо чүүлдүн 1-ги кезээниң 3-кү-5-ки пунктулары-биле көрдүнгөн субвенцияларны Тыва Республиканың Чазааның айтып доктаатканы чурум-биле бээр.

3. Тыва Республиканың Саң-хөө яамызы бо чүүлдүн 1-ги кезээниң 3-кү-5-ки, 7-ги пунктулары-биле көрдүнгөн акша-хөреңгилерниң хемчээли-биле айтыпкан субвенцияларны хемчээлдерин Тыва Республиканың муниципалитет тургузууларының аразына Тыва Республиканың Чазааның айтып доктаатканы чурум-биле эде хуваар.

14 чүүл

1. Тыва Республиканың чарыгдалдарын кады деңге акшаландыраарының республика фондузундан үндүрүп бээри субсидияларның хуваалдазын бо Хоойлуга 12-ги капсырылга езугаар бадылаар:

1) муниципалитеттин дизельдиг электри станцияларының ажилдал үндүрүп турары электри энергиязынга күрүнениң таарыштырып турары өртектерин ажыглаары-биле холбашкан карылгаларының орнун эгидеринге 105 696,0 муң рубль түңге;

2) чүктү сөөртүп чедирери кыска хуусааларлыг, барып чедирери берге черлерде турар бюджет албан черлеринге хөмүрнү садып бээринге база чедиреринге 39 003,0 муң рубль түңге;

3) эрткен чылдарда өрелерин чамдызын төлээринге 122 000,0 муң рубль түңге;

4) социал чарыгдалдарының чамдык кезээн төлээринге 105 221,0 муң рубль түңге;

5) чурттакчы чонга хөмүр чедирип бээрининг талазы-биле социал чарыгдалдарының чамдызын төлээринге 27 035,0 муң рубль түңге;

6) девискээрлер чаагайжыдылгазынга муниципалитет районнарының бюджеттерин дамчыштыр суурларның бюджеттеринге база хоорай округтарының бюджеттеринге 30 419,0 муң рубль түңге;

7) үндүрүп онаар баазаларны хөгжүдеринге идиг бээр сорулга-биле боттарының бүрүн эргелерин күүседире-биле муниципалитет районнарының (хоорай округтарының) бюджеттеринге немелде дузага 4 579,7 муң рубль түңге;

8) инвестиция төлевилелдерин үлүг-хуу-биле акшаландыраарынга 59 089,0 муң рубль түңге хемчээлдерин доктаадыр.

2. Социал чарыгдалдарының кады деңге акшаландыраарының республика фондузундан муниципалитет районнарының (хоорай округтарының) бюджеттеринге субсидияларны бээрининг база чарыгдалдарының чурумун 2008 чылда бо Хоойлуга 13-кү капсырылга езугаар бадылаар.

3. 2008 чылда социал чарыгдалдарының кады деңге акшаландыраарының республика фондузундан муниципалитет районнарының (хоорай округтарының) бюджеттеринге субсидияларны хуваарының методиказын бо Хоойлуга 14-кү капсырылга езугаар бадылаар.

15 чүүл

1. Бо Хоойлунуң 12-14-кү чүүлдери-биле көрдүнгөн субвенциялар болгаш субсидиялар хевирлиг кылдыр Тыва Республиканың республика бюджетинден берип турары бюджеттер аразының трансферттери-биле операцияларны Тыва Республиканың республика бюджетининг күүселдезининг хемчээли-биле кассаның үндүргөн чарыгдалдарының компенсация чуруму-биле субвенциялардан болгаш субсидиялардан аңгыда, Тыва Республика талазы-биле Федералдыг казначейство эргелелининг органнарында тус чер бюджеттерининг акша-хөреңгилерининг учеду езугаар ажыткан хууда санажыр санажылга документтеринде Тыва Республиканың республика бюджетининг акша-хөреңгилерининг алыкчыларынга доктааткан чурум-биле боттандыраар.

2. Тыва Республиканың республика бюджетинден тус чер бюджеттеринче дамчыдып берген 2008 чылда ажыглаваан тускай сорулгалыг акша-хөреңгилерни Тыва Республика талазы-биле Федералдыг казначейство эргелелининг органнарында ажыткан тус чер бюджеттерининг акша-хөреңгилерининг учедунаң талазы-биле хууда санажылга документтеринден ол-ла сорулгаларга 2009 чылда ажыглаар уjurлуг.

3. 2008 чылда ажыглаары негетинмес апарган мурунда тускай сорулгаларга ажыглаттынмаан акша-хөреңгилерни Тыва Республиканың республика бюджетинче дедир эгидер уjurлуг.

16 чүүл

1. 2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетинден муниципалитет бюджеттеринге бюджет кредиттерин тус чер бюджеттерин боттандырып турда, үнүп келир кассаның түр үзүктелишкенин дуглаары-биле холбашкан хемчеглерни боттандыраар ол сорулгаларга Тыва Республиканың республика бюджетининг карылгаларын акшаландыраарынга кирер дөстөрүн талазы-биле көрдүнгөн бюджеттинг чарыгдалдарының ниити хемчээлининг иштинге 2008 чылдың хемчээлинден ашпас хуусаада

50 000,0 муң рубль түңге үндүрүп бээрин доктаадыр.

2. Бюджет кредиттерин ажыглааны дээш төлевирни муниципалитет тургузууларының бюджеттерин күүседип турда үнүп келир кассаның түр үзүктелишкенин дуглаары-биле бюджет кредитин бээрининг дугайында чөлшээржилгени чарар хүнүнде күштүг бооп турган Россия Федерациязының Төп банкызының чегдирген акшазының түңүнүң дөрттүң бир кезээ хемчээли-биле төлевирни доктаадыр.

3. Тыва Республиканың республика бюджетинден алганы, бюджет кредиттерин бюджет кредиттерин муниципалитет тургузууларынга бээрин, ажыглаары база дедир эгидерин бо Хоойлуга 15-ки капсырылга-биле бадылааны, муниципалитет тургузууларының бюджеттеринге бюджет кредиттерин бээрининг чуруму-биле дүүштүр боттандыраар.

4. Бюджет кредиттеринге хуулары эгидерининг хуусааларын үрээнде, оларның талазы-биле үнүп келген өрени бо Хоойлунуң 17-ги чүүлу-биле көрдүнгөн чурум-биле тыртар.

5. Тыва Республиканың тус чер бюджеттерин күүседип турда тыптып келир кассаның түр үзүктелишкенин дуглаары-биле Тыва Республиканың республика бюджетинден берген бюджет талазы-биле кредиттерге өрелерни 2008 чылдың декабрь 31-ге чедир каттыштыраары база хуусаазын узадырын Тыва Республиканың Саң-хөө яамызы хандыраар.

17 чүүл

Тус чер бюджеттеринге дедир эгидер үндезин-биле Тыва Республиканың республика бюджетининг акша-хөреңгилерин эгидерининг, тус чер бюджеттерининг өске-даа өрезин төлээрининг хуусааларын, ол ышкаш тус чер бюджеттеринге дедир эгитпес үндезин-биле берген Тыва Республиканың республика бюджетининг акша-хөреңгилерин тускай сорулгаларга ажыглаваанда, Тыва Республика республика бюджетинче шилчидер уjurлуг акша-хөреңгилерининг түңнерин:

1) «Бюджеттер аразының трансферттери» деп кезек-биле Россия Федерациязының бюджеттерининг чарыгдалдарының хүлээлгезин бөлүктээнин тус чер бюджеттеринче шилчидери-биле көрдүнгөн акша-хөреңгилеринге, тускай сорулгалыг акша-хөреңгилеринден өскезин, тыртар кылдыр шилчидер арга-биле тыртар;

2) Тыва Республиканың Чазаа Тыва Республиканың республика бюджетин биле тус чер бюджеттерининг аразында удур-дедир санаашкыны, ооң иштинде Россия Федерациязының база Тыва Республиканың бюджеттерининг хоойлужудулгазы-биле дүүштүр эрге-чагырганың тус чер органнарының магадылааны хуусааның эгелээни-биле база негелделери-биле холбаштыр Тыва Республиканың республика бюджетин биле тус чер бюджеттерининг аразында удур-дедир негелделерининг санаашкынын кылдыр эргелиг.

18 чүүл

Юридиктиг эргелиг албан черлеринге бо Хоойлу-биле көрдүнгөн бюджет чээлилерин бо Хоойлуда 16-гы капсырылга-биле айтып доктааткан чурум-биле бээр.

19 чүүл

1. 2008 чылда Кыдыкы Соңгу чүктүн районнарында база анаа деңгез чүктүрүн сөөртүп чедирери кыска хуусаалыг черлерге аш-чемни (барааннары) хуусаа бетинде сөөртүрүңге күрүнениң саң-хөө деткимчезинге бюджет кредиттерин мурунда берген бюджет акша-хөреңгилерининг орнунга 4210,0 муң рубль түңге бадылаар.

2. Айыттыңан бюджет кредиттерин бо Хоойлуга 16-гы капсырылга езугаар чурум-биле бээр.

20 чүүл

1. 2009 чылдың январь 1-де байдал-биле Тыва Республиканың күрүнениң иштиги өрезининг үстүкү хемчээлин 488 700,0 муң рубль хемчээлге, ооң иштинде күрүне магадылалы-биле өрезининг үстүкү хемчээлин 273 700,0 муң рубльге бадылаар.

2. 2008 чылда Тыва Республиканың күрүнениң иштиги чээшкениннинг Программаны бо Хоойлуга 17-ги капсырылга езугаар бадылаар.

3. 2008 чылда Тыва Республиканың күрүнениң магадылалдарының Программаны бо Хоойлуга 18-ки капсырылга езугаар бадылаар.

21 чүүл

Тыва Республиканың Чазаа эргежок чугула апарган таварылгада, 2008 чылдың январь 1-де байдал-биле Тыва Республиканың республика бюджетининг акша-хөреңгилерининг артыканы Тыва Республика талазы-биле Федералдыг казначейство эргелелин санажылга документтеринде Тыва Республиканың республика бюджетининг чарыгдалдарының хамаарышкан кезектерининг талазы-биле немелде акшаландырышкын кылдыр бо Хоойлуга дараазында өскерилгелерни кирип тургаш, бо Хоойлунуң 5-ки чүүлүнүң айтып доктаатканы акшаландырышкындардан ажыр бээр эргелиг.

22 чүүл

Тыва Республиканың Чазаа бо Хоойлунуң

1-ги база 2-ги чүүлдери-биле айтып доктаатканы түңгерге удур Тыва Республиканың республика бюджетинге каттышкан орулгаларның кирерин ара соксаткан таварылгада, Тыва Республиканың республика бюджетин күүседип турар үеде тыптып келир кассаның түр үзүктелишкенин дуглаары-биле кредит албан черлерининг кредиттерин база бюджеттинг кредиттерин Россия Федерациязының бюджет хоойлужудулгазы-биле көрдүнгөн чурум езугаар кириштирер эргелиг.

23 чүүл

Тыва Республиканың Саң-хөө яамызы Тыва Республиканың республика бюджетининг карылгаларын дуглаар сорулга-биле аң турар кредиттерининг учет түңү ол үеде Россияның Банкызының берген учет түңүндө (чегдирген түңү) көүдөвес болур болза, Тыва Республиканың күрүнениң иштиги чээлилерининг программазы-биле айтып доктааткан хемчээли-биле 2008 чылда кредит албан черлерининг кредиттерин кириштирер эргелиг.

24 чүүл

1. Тыва Республиканың чарыгдал үндүрер хүлээлгелерининг амгы хевирлерининг талазы-биле чарыгдалдарны улгаттыраары азы Тыва Республиканың чарыгдал үндүрер хүлээлгелерининг чаа хевирлерин кирир көрүп турар Тыва Республиканың хоойлу-дүрүм актылары Тыва Республиканың чарыгдалдарының хүлээлгелерининг сан-медээлерин тургузарының кирер дөстөрүн болгаш чурумун тодарадып айтыр нормаларлыг турар уjurлуг деп доктаадыр.

2. Бо чүүлдүн 1-ги кезээнде айтыпкан Тыва Республиканың хоойлу-дүрүм актыларын Тыва Республиканың республика бюджетинге немелде акша-хөреңгилер бар турда (азы) Тыва Республиканың республика бюджетининг чарыгдалдарының чамдык чүүлдериңе бюджеттен акшаландырышкындарны кызырган болгаш бо Хоойлуга чогуур өскерилгелерни киригенде, 2008 чылда күүседир уjurлуг.

3. Бир эвес Тыва Республиканың хоойлу-дүрүм актызын боттандыраарының кезик чамдызы (долу эвес хемчээли-биле) Тыва Республиканың республика бюджетинче акшаландырышкынын кирер дөстөрү-биле хандырыттыңан таварылгада, 2008 чылда Тыва Республиканың республика бюджетинде ол сорулгага көрдүнгөн акша-хөреңгилерининг хемчээли-биле хоойлу-дүрүмнүң ындыг актызы күүсеттинер.

25 чүүл

1. Россия Федерациязының күрүне эрге-чагырганының органнарының база федералдыг бюджеттен акшаландыраар организацияларның ажылдакчыларынга ажыл төлевирни төлээр

«2007 чылда Тыва Республиканың республика бюджетининг дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кирирениң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 23-те хүлээп алган Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлдүг деп көргөн

1 чүүл
2007 чылдың апрель 28-те № 27 УХ-II «2007 чылда Тыва Республиканың республика бюджетининг дугайында» («Тувинская правда», 2007 чылдың май 3-те, № 52; «Шын», 2007 чылдың май 3-те, № 53) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кирир:

1) 7-ги капсырылгага:
а) «Нити күрүне айтырыгы» деп кезекте «486046,3» деп саннарны «487546,3» деп саннар-биле солуур, адаккы «күрүне эрге-чагырга болгаш тус чер бот-башкарылга органнарының хоойлужудулга (төлээлекчи) хүлээлгезин күүседире» деп кезекте «84122,7» деп саннарны «85622,7» деп саннар-биле солуур;
б) «Национал экономика» деп кезекте «1030490,0» деп саннарны «1030130,0» деп саннар-биле солуур, адаккы «Көдээ ажыл-агый болгаш балыктаашкын» деп кезекте «341033,0» деп саннарны «340673,0» деп саннар-биле солуур;
в) «Социал политика» деп кезекте «496699,8» деп саннарны «495559,8» деп саннар-биле солуур, адаккы «Чурттакчы чонунг социал хандырылгазы» деп кезекте «228818,6» деп саннарны «227678,6» деп саннар-биле солуур;
2) 8-ки капсырылгага:
а) «Тыва Республиканың Көдээ ажыл-агый болгаш аш-чем яамызы» деп эгеде «464923,8» деп саннарны «464923,8» деп саннар-биле солуур;
«Национал экономика 082 04 346913,0» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:
«Национал экономика 082 04 346553,0»;
«Көдээ ажыл-агый болгаш балыктаашкын 082 0405 335283,0» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:
«Көдээ ажыл-агый болгаш балыктаашкын 082 0405 334923,0»;
«Тускай сорулгалыг девискээр программалары 082 0405 522 00 00 114410» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:
«Тускай сорулгалыг девискээр програм-

рининг хемчээлдерин немей улгадырга, айтыпкан чарыгдалдарны акшаландыраарының кирер дөстөрүн тып алганда, Тыва Республиканың күрүне эрге-чагырганының органнарының база республика бюджетинден акшаландыраар организацияларның ажылдакчыларынга хамаарыштыр ындыг шийтирин хүлээп алырын Тыва Республиканың Чазаанга чөлшээрээр.

2. Тус черниң бот-башкарылга органнарының муниципалитет тургузууларының бюджеттеринден акшаландырып турар организацияларның ажылдакчыларынга хамаарыштыр дөмей шийтирин хүлээп алырын тус черниң бот-башкарылга органнарынга сүмелээр.

26 чүүл

«Тыва Республиканың республика бюджетининг акша-хөреңгилерининг күүсели-биле Тыва Республиканың суурларынга дотацияларны санап бээрининг талазы-биле күрүнениң чамдык бүрүн эргелерин муниципалитет районнарының тус черниң бот-башкарылга органнарынга бээр дугайында» Тыва Республиканың 2005 чылдың декабрь 28-те № 1554 УХ-I Хоойлузун, «Хамаатыларның чамдык бөлүктөргө социал ачы-дуза чедирерин күрүнениң чамдык бүрүн эргелерин муниципалитет районнарының тус черниң бот-башкарылга органнарынга бээр дугайында» Тыва Республиканың 2005 чылдың декабрь 28-те № 1560 УХ-I Хоойлузун 2008 чылдың январь 1-ден эгелеп күштүг болдураар.

27 чүүл

«Тыва Республиканың Дээди Хуралының Төлээлекчилер палатазының болгаш Хоойлужудулга палатазының депутаттарының эрге-байдалына дугайында» Тыва Республиканың 2005 чылдың июль 13-те № 982 УХ-I Хоойлузун (2005 чылдың ноябрь 22-де № 1436 УХ-I; 2007 чылдың июнь 18-те № 129 УХ-I Тыва Республиканың хоойлулары-биле кириген өскерилгелер-биле) 28-ки чүүлүнүң 3-кү кезээн 2008 чылдың январь 1-ден декабрь 31-ге чедир түр када күш чок болдураар.

28 чүүл

Тыва Республиканың хоойлужудулга болгаш нормативтиг хоойлу-дүрүм актыларын бо Хоойлуга дүүштүр катал эде кылыр.

29 чүүл

Бо Хоойлу 2008 чылдың январь 1-нинг хүнүндө эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазак Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай №488 УХ-II 2007 чылдың ноябрь 29.

малары	082	0405	522	00	00
114050»;					
«Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезининг талазы-биле аңгы-аңгы хемчеглер 082 0405 522 00 342 114373» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:					
«Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезининг талазы-биле аңгы-аңгы хемчеглер 082 0405 522 00 342 114013»;					
б) «Тыва Республиканың чурттакчы чонунг ажылга хаара тудар күрүне албанының агентилели» деп эгеде «204198,5» деп саннарны «203058,5» деп саннар-биле солуур:					
«Социал политика 150 10 135714,5» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:					
«Социал политика 150 10 134574,5»;					
«Чурттакчы чонунг социал хандырылгазы 150 1003 135714,5» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:					
«Чурттакчы чонунг социал хандырылгазы 150 1003 134574,5»;					
«Тускай сорулгалыг девискээр программалары 150 1003 522 00 00 1140» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:					
«Тускай сорулгалыг девискээр программалары 150 1003 522 00 00 0»;					
«Социал политика талазы-биле хемчеглер 150 1003 522 00 00 482 1140» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:					
«Социал политика талазы-биле хемчеглер 150 1003 522 00 00 482 0»;					
в) «Тыва Республиканың Улуг Хуралы» деп эгеде «108095,7» деп саннарны «109595,7» деп саннар-биле солуур:					
«Нити күрүне айтырыгы 901 01 108095,7» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижир:					
«Нити күрүне айтырыгы 901 01 109595,7»;					
«Тус чер бот-башкарылга болгаш күрүне эрге-чагырга органнарының хоойлужудулга (төлээлекчи) хүлээлгезин күүседире 901 0103 84122,7»					

деп одуругну дараазында эдилге-биле бижиир: «Тус чер бот-башкарылга болгаш күрүне эрге-чагырга органнарының хоойлужудулга (төлээлекчи) хүлээлгезин күүседире 901 0103 85622,7»; «Доктааттыңан ажилдар адырында удуртулга болгаш башкарылга 901 0103 001 00 00 84122,7» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижиир: «Доктааттыңан ажилдар адырында удуртулга болгаш башкарылга 901 0103 001 00 00 85622,7»;

«Төп аппарат 901 0103 001 00 00 005 41128,7» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижиир: «Төп аппарат 901 0103 001 00 00 005 42628,7»;

«Тыва Республиканың Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазының аппаратадын 901 56380,7» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижиир: «Тыва Республиканың Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазының аппаратадын 901 57880,7»;

«Ниити күрүне айтырыглары 901 01 56380,7» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижиир: «Ниити күрүне айтырыглары 901 01 57880,7»;

«Күрүне эрге-чагырга болгаш тус чер бот-башкарылга органнарының хоойлужудулга (төлээлекчи) хүлээлгезин күүседире 901 0103 56380,7» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижиир: «Күрүне эрге-чагырга болгаш тус чер бот-башкарылга органнарының хоойлужудулга (төлээлекчи) хүлээлгезин күүседире 901 0103 57880,7»;

«Доктааттыңан ажилдар адырында

Ыяап-ла медицина камгаладылганының Тываның республика фондузунуң 2008 чылда бюджетиниң дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2007 чылдың ноябрь 21-де хүлээп алган Төлээлекчилер палатазы 2007 чылдың ноябрь 28-те чүүлдүг деп көргөн

1 чүүл

1 Ыяап-ла медицина камгаладылганының Тываның республика фондузунуң (моон ыңай – Фонд) 2008 чылда бюджетин орулгалар талазы-биле 1331757,4 муң рубль түңнүг, чарыгдалдар талазы-биле 1331757,4 муң рубль түңнүг кылдыр бадылаар.

2. Фондунуң 2008 чылда бюджетиниң четпес түңнүгү иштики акшаландырышының дөстөрүн бо Хоойлуга № 1 капсырылга езугаар доктаадыр.

2 чүүл

Фондунуң 2008 чылда бюджетинге орулгаларның кирерин бо Хоойлуга № 2 капсырылга езугаар көрдүнгөн турар.

3 чүүл

Фондунуң 2008 чылда бюджетиниң чарыгдалдарының тургузуун кезектериниң, хуваалдазының, тускай сорулгалыг чүүлдериниң болгаш хевирлериниң аайы-биле бо Хоойлуга № 3 капсырылга езугаар бадылаар.

Тыва Республиканың 2007 чылдың ноябрь 23-те № 493 УХ-II Хоойлузунга № 1 капсырылга

Ыяап-ла медицина камгаладылганының Тываның республика фондузунуң 2008 чылда бюджетиниң четпес түңнүгү иштики акшаландырышының дөстери

(муң рубль)

Россия Федерациязының бюджет бөлүктээшкениниң кодтары	Хөреңгилерниң дөзүнүң ады	Түңү
000 08 00 00 00 00 0000 000	Бюджеттин хөреңгилериниң артынчылары	0,0
000 08 00 00 00 00 0000 500	Бюджеттерниң саң-хөө курлавырларының акша-хөреңгилериниң артынчыларының улгатканы	0,0
000 08 01 01 00 09 0000 510	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондузунуң бюджетиниң саң-хөө курлавырларының акша-хөреңгилериниң артынчыларының улгатканы	0,0
000 08 01 02 00 09 0000 520	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондузунуң бюджетиниң саң-хөө хөреңгилериниң үнелиг саазынарнында улгатканы	0,0
000 08 02 01 00 09 0000 510	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондузунуң бюджетиниң саң-хөө хөреңгилериниң өске-даа артынчыларының улгатканы	0,0
000 08 00 00 00 00 0000 600	Бюджеттерниң саң-хөө курлавырларының акша-хөреңгилериниң артынчыларының эвээжээни	0,0
000 08 01 01 00 09 0000 610	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондузунуң бюджетиниң саң-хөө курлавырларының акша-хөреңгилериниң артынчыларының эвээжээни	0,0
000 08 01 02 00 09 0000 620	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондузунуң бюджетиниң саң-хөө хөреңгилериниң үнелиг саазынарнында эвээжээни	0,0
000 08 02 01 00 09 0000 610	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондузунуң бюджетиниң саң-хөө хөреңгилериниң өске-даа артынчыларының эвээжээни	0,0

удуртулга болгаш башкарылга 901 0103 001 00 00 56380,7» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижиир:

«Доктааттыңан ажилдар адырында удуртулга болгаш башкарылга 901 0103 001 00 00 57880,7»;

«Төп аппарат 901 0103 001 00 00 005 30398,7» деп одуругну дараазында эдилге-биле бижиир:

«Төп аппарат 901 0103 001 00 00 005 31898,7».

3) 26-гы капсырылганың 5-ки одуруунда «Программаның аттары»

а) «Тыва Республиканың Көдээ ажил-агый болгаш аш-чем яамызы» деп одуругда «114410» деп саннарны «114050» деп саннар-биле солуур, «2006-2007 чылдарда Тыва Республиканың хөрүнүнүң дүжүткүрүн бедидери» программа» деп одуругда «2035» деп саннарны «1675» деп саннар-биле солуур;

б) «Тыва Республиканың чурттакчы чонун ажилга хаара тудар күрүне албанының агентилели» деп одуругда «1140» деп саннарны «0» деп сан-биле солуур, «2006-2008 чылдарда Тыва Республиканың чурттакчы чонун ажилга хаара тударын деткиир» программа» деп одуругда «1140» деп саннарны «0» деп сан-биле солуур;

в) «Түнү» деп одуругда «288012» деп саннарны «286512» деп саннар-биле солуур.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай № 490 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

5 чүүл

Бо Хоойлу 2008 чылдың январь 1-ден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай № 493 УХ-II

2007 чылдың ноябрь 30.

Тыва Республиканың 2007 чылдың ноябрь 23-те № 493 УХ-II Хоойлузунга №2 капсырылга

Ыяап-ла медицина камгаладылганының Тываның республика фондузунуң 2008 чылда бюджетиниң орулгалары

(муң рубль)

Россия Федерациязының бюджет бөлүктээшкениниң кодтары	Орулгаларның ады	Түңү
000 1 02 00000 00 0000 000	Социал хереглелдерге үндүрүлгелер болгаш дадывырлар	973021,0
182 1 02 01000 00 0000 110	Чаңгыс аай социал үндүрүг	166030,0
182 1 02 01040 09 0000 110	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондуларының кири санаттынар чаңгыс аай социал үндүрүг	166030,0
395 1 02 02000 00 0000 000	Камгалал дадывырлары	806991,0
395 1 02 02060 09 0000 160	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондуларының, ажилдавайн турар чурттакчы чонунуң ыяап-ла медицина камгаладылганына, Россия Федерациязының субъектилериниң күүсекчи эрге-чагырга органнарының төлеп турары камгалал дадывырлары	806991,0
182 1 05 00000 00 0000 000	Ниитилештирген орулгага үндүрүлгелер	7165,0
182 1 05 01000 00 0000 110	Үндүрүг онаалдазының бөдүүнчүткен системазын ажылдааны-биле холбаштыр тыртар чаңгыс аай үндүрүг	2768,0
182 1 05 02000 02 0000 110	Ажил-чорудулганың чамдык хевирлеринге онааттыңан орулгага чаңгыс аай үндүрүг	4376,0
182 1 05 03000 01 0000 110	Көдээ ажил-агыйга чаңгыс аай үндүрүг	21,0
182 1 09 08000 00 0000 140	Күш чок болдунган үндүрүлгелер, торгоалдар болгаш өске-даа албан төлевирлер талазы-биле хөөлөр	120,0
182 1 09 08050 09 0000 140	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондуларының дадывырлар талазы-биле чедир алдынмаан төлевирлер, хөөлөр болгаш торгоалдар	120,0
395 1 17 06040 09 0000 180	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондуларының үндүрүг эвес өске-даа шилчидилгелер	845,9
000 2 00 00000 00 0000 000	Эгидилге чок шилчидилгелер	350605,5
000 2 02 04900 09 0000 151	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондуларына бюджеттеринге субсидиялар	238277,6
000 2 02 04901 09 0000 151	Ажылдавайн турар чурттакчы чонунуң (уругларның) ыяап-ла медицина камгаладылганына бюджеттеринге субсидиялар	21667,3
000 2 02 04903 09 0000 151	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондуларының бюджетинче девискээр программаны күүселдези аайы-биле субсидиялар	216610,3
000 2 02 03900 09 0000 151	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондуларына субвенциялар	112327,9
000 2 02 03903 09 0000 151	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондуларының бюджетинге, тускай (аңгы) категорияларның хамаатыларына социалдыг дузамчы ажилдарында немелде эмнер-биле хандыраарының акшаландырышыны	28499,4
000 2 02 02400 09 0000 151	Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондузунуң бюджетинге, баштайгы эмчи-санитарлыг дузазын чедирип турар участоктарның терапевт, педиатр болгаш ниити практика эмчилеринге, болгаш оларның сестраларына немелде эмчи дузазы дээш, күрүнениң даалгазы езугаар субвенциялар	83828,5
	Бүгү орулгалар	1331757,4

Тыва Республиканың 2007 чылдың ноябрь 23-те № 493 УХ-II Хоойлузунга № 3 капсырылга

Ыяап-ла медицина камгаладылганының Тываның республика фондузунуң 2008 чылда бюджетиниң чарыгдалдары

Чарыгдалдарның ады	Россия Федерациязының бюджет бөлүктээшкениниң кодтары					Түңү (муң рубль)
	Мхх*	Рх**	Пр***	ЦСР****	ВР*****	
Күрүнениң өске-даа ниити айтырыглар	395	01	15			27058,5
Эрге-хүлээлгелер доктаадырышының кавызында удуртулга болгаш башкарылга	395	01	15	001 00 00		27058,5
Бюджеттен дашкаар күрүне фондуларын башкаар органнар аппараттары	395	01	15	001 00 00 089		27058,5
Кадык камгалалы болгаш спорт	395	09	00			1304698,9
Кадык камгалалы	395	09	01			1304698,9
Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр программасы	395	09	01	771 00 00		1304698,9
Кадык камгалалы, спорт болгаш күш-культура, туризм кавызында хемчеглер, шупту	395	09	01	771 00 00 455		1170703,7
Чамдык категорияларның хамаатыларын немелде эмнер-биле хандыраары	395	09	01	771 00 00 748		28499,4
Ажылдавайн турар чурттакчы чонунуң (уругларның) ыяап-ла медицина камгаладылганы	395	09	01	771 00 00 795		21667,3
Күрүнениң даалгазы езугаар күрүнениң магададал программасына дүүштүр кадык камгалалының муниципалдыг албан черлеринге баштайгы эмчи-санитарлыг дуза чедирип турар участоктарның терапевт, педиатр, ниити практика эмчилеринге болгаш оларның сестраларына немелде дуза чедирилгезиниң акша-биле хандырылганы	395	09	01	771 00 00 798		83828,5
Бүгү чарыгдалдар						1331757,4

* - Ыяап-ла медицина камгаладылганының девискээр фондузунуң бюджетиниң чарыгдалдарының ведомстволуг бөлүктээшкениниң коду;
 ** - Россия Федерациязының чарыгдалдарының функционалдыг бөлүктээшкениниң бөлүк, бөлүк хуваалдазының ады;
 *** - Россия Федерациязының бюджеттериниң чарыгдалдарының функционалдыг бөлүктээшкениниң тускай сорулгалыг чүүлдериниң ады;
 **** - Россия Федерациязының бюджеттериниң чарыгдалдарының функционалдыг бөлүктээшкениниң чарыгдалдарының хевирлериниң ады.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ ДОКТААЛДАРЫ

Тыва Республиканың эң дээр инновация төлевилелиниң конкурсузунуң дугайында Дүрүмү бадылаарының дугайында
2007 чылдың август 9 №795 Кызыл хоорай

Тыва Республикага инновация ажыл-чорудулгазын моон сонгаар хөгжүдөр, эртем-шинчилел эртемденнериниң, өөредилге институттарының болгаш төптөриң, а база чурттакчы чонунуң инновацияга иденкейлиг чорунуң деткир болгаш иди бээр сорулга-биле Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың эң дээр инновация төлевилелиниң конкурсузунуң дугайында Дүрүмү бадылаар (капсырылга коштунган).

Тыва Республиканың Чазаның 2007 чылдың август 9-та №795 доктаалы-биле бадылаан

Тыва Республиканың эң дээр инновация төлевилелиниң конкурсузунуң дугайында Дүрүм

1. Ниити чүүл

1.1. Амгы Дүрүм эң дээр инновация төлевилелиниң конкурсузун эрттирериниң чурумун болгаш конкурстуң тиилекчилерин шаңнаарының негелдезин тодарадып турар.

1.2. Тыва Республиканың эң дээр инновация төлевилелиниң конкурсузун (моон сонгаар - Конкурс) Тыва Республиканың Экономика яамызы эрттирер (моон сонгаар — организатор). Конкурстуң чагыкчызы Тыва Республиканың Чазы болур (моон сонгаар — чагыкчы).

1.3. Тыва Республикага инновация ажыл-чорудулгазын хөгжүдөр сорулга-биле конкурсту эрттирер турар, салым-чаянныг эртемденнерни болгаш чогадыкчыларны деткир, а база чаа ажылдарны хаара тудар болгаш инвестиция төлевилелдерин база инновация төлевилелдерин инновация даңзынга кириер.

1.4. Инновация чорудулгазының шупту чадаларының перспективалыг шинчилелдерге болгаш ажылдарга деткимче бээр конкурстуң кол сорулгазы болур.

1.5. Конкурстуң эртем угланышкынында кызыгаарлаашкын чок. Дузалыг шинчилел кезээне колдуунда ажылдарны бээр, бүдүрүлгелерге болгаш организацияларга ажылгаарынга болгаш шингээди алырынга перспективалыг.

2. Конкурсту чарлаары болгаш ону эрттирер хуусаазы

2.1. Конкурсту эрттирериниң дугайында чарлаалды, ону эрттирер хүнүгө чедир бир айдан орай эвес Организатор массалыг информация чепсектеринге чарлаар.

2.2. Конкурсту эрттирер дугайында чарлаалга албан айтыр чүүлдер:

- темазы;
- чагыкчының болгаш организаторунуң ады;
- эрттирер хуусаазы;
- конкурсту эрттирер чуруму;
- чагыкчы хүлээп алыр чери болгаш адреси.

2.3. Чарлаан хүнүндө түнелин үндүреринге чедир Конкурстуң хуусаазы үш айдан орай эвес болур, Тыва Республиканың инновация программаларын болгаш төлевилелдерин шилир болгаш экспертиза талазы-биле комиссия ол төлевилелдер-биле бир ай иштинде ажылдаар.

2.4. Конкурсту чылдың-на эрттирер. Төлевилелди сайгарып көөрү-биле чагыкчы комиссия доктаамал хүлээп алыр. Ээлчеглиг конкуртка, конкурс эгелээринге чедир үш айдан орай эвес кириген чагыкчыларны чүгле сайгарып көөр. Айыттыган хуусаазындан озалдап кириген төлевилелдерни, ээлчеглиг конкуртка кириеринден ойталаар.

3. Кириген төлевилелдерге негелде

3.1. Аңгы-аңгы чадаларга турар коллективтиг болгаш хууда төлевилелдер Конкуртка кирип болур (саналдар, ажылдар, шингээди алган болгаш бөлүү-биле бүдүрүп үндүрүп турар).

3.2. Конкурстуң киржикчилери чаңгыс төлевилелдин элээн каш хевирлерин кирип болур, ынчангаш оон чүгле чаңгызынга доктаал болур.

3.3. Шаңнал алырынче иди үндүрген инновация төлевилели дараазында негелделерге дүүшкен турары албан:

инновация угланышкыны төлевилел ажыл-чорудулганың дараазында бир угланышкынын боттандырган турары албан;

чаа тускай бүдүрүлгени тургузары болгаш организастаары азы продукцияның чаа хереглекчи шынары (барааннар, ажыл, ачы-дуза); чаа чүүлду тургузары болгаш ажылгаары азы

2. Тыва Республиканың Чазаның 2005 чылдың июль 26-да «Тыва Республиканың эң дээр инновация төлевилелиниң конкурсузунуң дугайында Дүрүмү бадылаарының дугайында» №864 доктаалын күжүн чидирген деп санаар.

3. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

ону бүдүреринге ажылгап турган аргазын (технологияны) чаартып кылганы, таратканы болгаш ажылгап турары;

продукцияны бүдүреринге болгаш садып-сайгарарыга (барааннар, ажылдар, ачы-дуза) чаа структураларны, саң-хөө-экономиктиг, кадрлар, информация болгаш өске-даа инновацияны ажылгаанындан камналганың чарыгдалын хандырып азы ындыг байдалга камналгага тургузуп турар;

орулгалы — ажылгап турар төлевилел болгаш Тыва Республиканың экономиказынга инвестицияның өзүлдезинге деткимчени берип турары;

кириген төлевилелдерни шингээди алганының түнелинде Тыва Республиканың чурттакчы чонунга ажылчын олуттарны бээриниң аргалыгы.

4. Конкурстуң киржикчилеринге негелде

4.1. Конкуртка өчүнүн хевиринден хамаарылга чокка организациялар, бүдүрүлгелер болгаш албан черлери кирип болур, а база бодунуң хууда эртем болгаш чогадыкчы ажылдарлыг база чагыкчы шын долдурган хуу кижилер.

4.2. Чагыкчы комиссияга 2 экземплярга, комиссияның даргазының адынга кириер.

4.3. Чагыкчы утказы;

- эң дээр инновация төлевилелиниң конкурсузунга киржиринге чагык;

- киржикчинин анкета медээлери (фамилиязы, ады, адазының ады, төрүттүнген хүнү, эртем чадазы, эртем ады, ажылдап турар чери эрге-дужаалы, адреси, телефон, паспортунуң арыннарының хоолгазы);

- анкета медээлери-биле төлевилелдин киржикчилериниң долу даңзызы (коллективтиг чагыкларга);

- кирип турар төлевилелди кысказы-биле бижири (2 арындан эрттирбес), оон кол угланышкынын кириштири, уjur-дузалыгын, ону боттандыраарының материал-техниктиг баазы, баш бурунгар түнели болгаш отчеттуг формазы, чижек чарыгдалы болгаш төлевилелди боттандыраарының акшаландырышкынының дестери.

4.4. Комиссия кежигүннери азы Организаторунуң тодаратканы-биле Конкурсту эрттиреринге болгаш белектээринге кирип турар харысалгалыг бижиктер, бо конкуртка киржир эргези чок.

4.5. Конкуртка киржиринге кириген чагыкчыларны, кириген ээлеринге дедир эгитпес.

5. Конкурсту эрттирериниң чуруму

5.1. Конкурстуң Организатору комиссияга бөлүк документилерни белектээр.

5.2. Организатор дараазында хүлээлгелерни боттандырып чорудар: конкурстуң организастыг белектелин хандыраар; конкуртка киржир чагыкчыларны хүлээп алыр; конкурстуң эрге-хоойлуугу болгаш методиктиг хандырылганы боттандырып чорудар; конкурсту эрттирериниң информастыг хандырылганын тургузарынга деткимчени көргүзөр; конкурсту эрттирериниң айтырыларының талазы-биле консультацияны чорудар;

5.3. Конкурсту чорудуп турар үеде комиссияның ажылынын планын Комиссия дугайында Дүрүмге болгаш амгы Дүрүмге дүүштүр чорудар.

5.4. Конкурс материалын сайгарып эгелээр бетинде, Конкурстуң харысалгалыг секретары алган конкурс материалдарында тывылган

дүүшпес чүүлдериниң дугайында комиссияга албан дыннадыр. Комиссия кирген чагыкчыларны сайгарып көөр болгаш эргежок чугула таварылга тургустунуп келгенде кордакчыларны дыннаар.

5.5. Комиссияның харысалгалыг секретары организастыг-айтышкыныг документилериниң төлевилелин белектээр, комиссияның сайгарып көөр айтырыларының даңзын тургузар, хуралдын протоколун тургузар болгаш түнелин үндүрер. Харысалгалыг секретарь Конкурстуң түнелиниң үнелинге киришпес.

5.6. Конкурстуң чурумунга болгаш негелдезинге дүүшпес төлевилелдерни сайгарып көөрүндө комиссия чурум езугаар ойталаар.

5.7. Чагыкчы сайгарып көөр дугайында информация конгуч чагык болур. Чагык бергенерни чугаалажып чоруп турарының дугайында информацияны комиссия кежигүннеринин бээр эргези чок.

5.8. Сайгарып чугаалашканының түнелиниң талазы-биле төлевилелди шилир — Конкурстуң тиилекчизин.

5.9. Комиссияның шийтирин хаагыг хуралга хөйүнүң үнү-биле хүлээп алыр. Шийтирини хүлээп ал турда үн денчежи берген таварылгада, комиссияның даргазының бадылаан үнү күштүг болур. Бир дугаар шаңналды тывыспас деп шийтирлээр аларган таварылгада, бир эвес Конкурстуң чарлаттыган программасында конкуртка киржи турар төлевилелдериниң саны дең азы шаңналдың саны эвээш болганда.

5.10. Үндүрүп берип турар шаңналдың санын болгаш хемчээлин шаңнал фондузунуң хемчээлинге комиссияның даргазы тодарадыр.

5.11. Конкурстуң тиилекчизиниң шаңгалының төлеверин Тыва Республиканың Экономика яамызы төлевилелди боттандыраары акшаландыраар дугайында керээге, Конкурстуң тиилекчизи-биле оларның аразында чардынган дугуржулгага дүүштүр, Конкурс фондузунуң шаңнал акша-хөреңгизинден Конкурстуң тиилекчизини шаңнаарын боттандыраар.

5.12. Тиилекчи-биле инновация ажыл-чорудулгазының адырынга кады ажылдажылга дугайында дугуржулганы чарар.

5.13. Конкурстуң түнелин чагыкчы бадылаар болгаш албан езузунуң парлагазынга чурум езугаар парлаар болгаш өске-даа масса-

лыг информация чепсектеринге бээр.

6. Шаңнал фондузу

6.1. Конкурстуң шаңнал фондузун чагыкчы тургузар.

6.2. Конкурстуң организатору Конкурс фондузунуң шаңнал акша-хөреңгизинден Конкурс тиилекчизин — төлевилелди боттандыраары акшаландыраар дугайында конкурс тиилекчизи-биле керээни чарар.

6.3. Чаңгыс шаңналды ийи азы оон-даа хөй төлевилелдерге тыпсырын болдурбас.

6.4. Бир эвес бир дугаар шаңналды тывыспас деп комиссия шийтирлээр болза, ол номинацияның шаңнал фондузунуң хемчээлинге шаңнал акшаларны тургузуп болур.

6.5. Конкурсту эрттиреринге акшаландырышкынының дестери:

Тыва Республиканың республика бюджетиниң акша-хөреңгизи;

деткиччилериниң деткимче акша-хөреңгизи; өске-даа хоойлу езугаар хоруваан дестер.

6.6. Конкурсту эрттирериниң акшаландырышкыны дестерин болгаш тиилекчилериниң шаңнал фондузунуң хемчээлин чылдың-на Тыва Республиканың Чазаның доктаалы-биле бадылаар.

7. Бүрүткээри

7.1. Конкуртка киржиринге чагыкчы кириген, төлевилелди ажылдап кылган кижилерни, Конкурстуң харысалгалыг секретары киржикчилериниң даңзынга албан езузу-биле бүрүткээр.

8. Авторнуң эргези

8.1. Конкурс төлевилелинге авторнуң эргези оон авторнуң бооп хевээр артар.

8.2. Конкурстуң организатору Тыва Республиканың экономиказынга моон сонгаар инвестицияның акша-хөреңгизин кириштирер, шингээди алыр болгаш боттандыраар, ол төлевилелдерин республикадан дашкаар эрттирер турар ярмаркаларга, конкурстарга болгаш өске-даа хемчеглерге кириштиреринге, Тыва Республиканың инновация болгаш инвестиция бөлүүн тургузарынга төлевилелдерни ажылгаар эргези алыр.

8.3. Конкурсту эрттиреринге хамаарышкан кандыг-даа маргылдаалыг айтырыгларны чөпшээржилге чорудулгазы-биле шийтирлээр азы суд чорудулгазы-биле.

Россия Федерациязының өчүзүнге хамааржыр черлерден аңгыда көдээ ажыл-агыйга хамааржыр черлерни өске категорияның черлери кылдыр шилчидер дугайында дилегниң утказы болгаш аңаа кошкан документилериниң даңзызының дугайында

2007 чылдың сентябрь 28 №905 Кызыл хоорай

«Черни болгаш чер участоктарын бир категориядан өскегиче шилчидер дугайында» 2004 чылдың декабрь 21-де №172-ФХ (2006 чылдың июнь 3-те №73-ФХ, 2006 чылдың апрель 17-де №53-ФХ, 2005 чылдың июль 21-де №111-ФХ өскерилгелер-биле) Федералдыг хоойлунуң 2 чүүлүнүң 2 пунктузунуң 1 кезээн күүседирин-биле болгаш Тыва Республиканың «Чер дугайында» 2004 чылдың ноябрь 27-де №886 конституция хоойлузун удуртулга болдурга, Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Россия Федерациязының өчүзүнге хамааржыр черлерден аңгыда көдээ ажыл-агыйга хамааржыр черлерни өске категорияның черлери кылдыр шилчидер дугайында дилегни Тыва Республиканың Чер болгаш өчү-хөреңги яамызынга кириер.

2. Россия Федерациязының өчүзүнге хамааржыр черлерден аңгыда көдээ ажыл-агыйга хамааржыр черлерни өске категорияның черлери кылдыр шилчидер дугайында дилегге:

- өске категорияның черлеринче шилчидер дээр черлериниң кадастр дугаарлары;
- өске категорияның черлеринче шилчидер дээр черлериниң турар болгаш кызыгаарын;
- өске категорияның черлеринче шилчидер дээр черлериниң категориязын;
- өске категорияның черлеринче шилчидер дээр черлериниң шөлүн;
- өске категорияның черлеринче шилчидер дээр черлериниң ээзин азы ээлээр эргези кижизин;
- өске категорияның черлеринче шил-

чидер дээр черлерни шилчидериниң сорулгазын болгаш чылдагаанын;

— өске категорияның черлеринче шилчидер дээр черлериниң документилериниң даңзызын тургузар.

3. Россия Федерациязының өчүзүнге хамааржыр черлерден аңгыда көдээ ажыл-агыйга хамааржыр черлерни өске категорияның черлери кылдыр шилчидер дугайында дилегте дараазында документилерни кожар:

— күрүнениң чер кадастрындан ушта бижилге;

— билдиришкын кирип турар кижини шынзыдып турар документилериниң хоолгалары — Чаңгыс аай күрүне реестриниң ушта бижилгези (хуу кижилер болгаш албан черлери);

— черниң кызыгаарын айткан девискээр картазы;

— черниң ортумак кадастр өртээниң дугайында документилер;

— черниң ээлериниң чөпшээрели;

— көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң чидириниң саналгазы;

— хоойлуудулгада күрүнениң экологтуг экспертизанын эрттирери чугула деп көрдүнгөн болза, оон түнели;

— бир эвес ол черниң девискээринге тудуг ажылы, черниң казымал байлаан тывар ажылдар, нефть дамчыдар, электри, газ, харылзаа дамчыдар шугумнар бар таварылгада, черни эде кылырының төлевилелин кожар.

4. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫНЫҢ ДОКТААЛДАРЫ

Кызыл кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязының кежигүнү хүлээлгезинден хостаарының дугайында
2007 ч. декабрь 14 № 23/146-5 Кызыл хоорай

Кызыл кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү, комиссияның составына «Россияның Амыдырал партиязы» политиктиг партияның девискээр салбырындан депшиттирген А.С. Конвизтин билдиришкын өөренип көргөш, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 29 чүүлүнүң 6

Кызыл хоорайның девискээр соңгулда комиссиязының составын немээриниң дугайында

2007 ч. декабрь 14 № 23/147-5 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының 2007 чылдың апрель 11-де «Кызыл хоорайның девискээр соңгулда комиссиязын тургузарының дугайында» № 144/801-4 доктаалы-биле тургустунган Кызыл хоорайның девискээр соңгулда комиссиязының составына кандидаттарал талазы-биле саналдарны өөренип

көргөш, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 29 чүүлүнүң 11 пунктузун удуртулга болдуруп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1. Кызыл хоорайның девискээр соңгулда комиссиязының составына:

1982 чылда төрүттүнгөн, дээди эртемниг, спортчу курлаларлар училищезинин башкызы, ажылдап турар черинден депшиттирген Саяна

Олеговна Санчыны томуйлаар.

2. Бо доктаалды республиканың «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарынга парлаар.

Кызыл кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязының составын немээриниң дугайында

2007 ч. декабрь 14 № 23/148-5 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының 2007 чылдың апрель 11-де «Кызыл кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязын тургузарының дугайында» № 144/804-4 доктаалы-биле тургустунган Кызыл кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязының составына кандидатура талазы-биле саналды өөренип көргөш, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелериниң болгаш референдумга киржир эргезиниң кол-кол магадылалдарының дугайында» Федералдыг хоойлунуң 29 чүүлүнүң 11 пунктузун удуртулга болдуруп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

лунуң 29 чүүлүнүң 11 пунктузун удуртулга болдуруп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1. Кызыл кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязының составына 1972 чылда төрүттүнгөн, дээди эртемниг, түр ажылдавын турар, чурттап турар черинден депшиттирген Родион Михайлович Ондарны томуйлаар.

2. Бо доктаалды республиканың «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарынга парлаар.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының даргазы Б.Д. ОНДАР.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының секретары М.Ш. САМБАЛА.

Журналистиң сеткилиниң кыйгызы

АЛДЫНЫН АЛГАШ, АПТАРАЗЫН...

Ноябрь 23-те Тываның сураглыг оолдарының бирээзи Владимир Тинмейниң чүрээ турупкан деп медээ 35 чыл кады ажылдаан коллегазы меңээ аажок аар согуз болду.

Ооң ырлап чораанын Лев Лещенко, Владимир Винокурга демейлээр мен. Спорттуң дыка хей хевирлеринге шыырак: хаак, коньки, чадаг чарыш... Владимир Лайзаповичини сөөлгү орукче үдээн черге баргаш, кады ажылдап чораан эштеримге таваржып сагыш-сеткиливисти дүвүредип чорууру чүүлдерни чугаалажып, үзел-бодалывыс үлежип турдуvus. Кады ажылдап чораан эштеривис Светлана Александровна Олай, Таваа Оюн-оолович Сирин оларны чоокта чаа орнукуштувус, оларның чевээнге Владимир Лайзапович Тинмей чүрээниң ханызындан карак чажы холбашкан энерелдиг сөстөрү илередип чугаалап турган кижиге болгай. Ол ынчан чыгып келген турувуста В.Л.Тинмей 2006 чылда тыва телевидениениң 35, тыва радионуң 70 чыл болганын демдеглээнинге, хоочуннар, бистерни, безин чалаваанынга хомудап органын чугаалаарга, бис аңаа катчып, безин хоочуннар хүнүнде бисти кым-даа сагынмаанын чугаалап ордуvus. Бир эвес

оода бо хүн бисти чыгган турган болза, В.Тинмейниң солун чугааларын, С.А. Олайнның оожум үнүн, Т.О.Сирииниң шала хүлүмзүре аарак чугааланыр топтуг сөстөрүн дыйнаар турган ийик бис. Бистиң үевисте телерадиокомпанияга 200 ажыг ажылдакчылыг интернационалчы коллектив турдуvus. Кызырылда дээш хоочун журналистерни «алдынын алгаш, аптаразын үндүр октапкан» дег массалыгы-биле чорудупкан. Ол база биске дыка улуг согуз болду. Оларның орнунга хүлээп алган аныктар улуг улуска хүндүткел чок, чамдыктары аталдарлыг журналистерни танывас, мендилешпес боорга, ыядынчыг-даа чорду. Кандыг-даа адырга ажылдаар болза, ол адырның мурнакчы чораан хоочуннарын, эглекчилерин танывас боорга, ажылы чедишкенин болур бе?

Телерадиожурналист болуру, чай-кыш дивес, дун-хүн чок ажылдаар мергежил. Студияның күштүг лампаларының чырыгы, аппаратура-ларның, репортерларның сөөртүп алгаш маңаарга аары — журналист кижиниң чон мурнунга көскүлөң чараш ажылының билдинмес берге талалары-дыр. Мээң кады ажылдаан эштерим ажылынга шынчы, бөдүүн болгаш кижизиг мөзү-шынары-биле аныяк өскенге үлегерлиг улус. Таамчыргай чурт-

талга, улуг негелде-даа кылып чорбааннар, оларның чамдыызы ам-даа «хрущевка» бажыңнарда хей ажы-төлү-биле чурттап чоруур хевээр. Валентина Цендижапова ниити чуртталга бажыңыга чурттап чораш, бажың алыр оочуру мырыңай чедип келген турда, олчаан бажың-даа чок «бурганнай» берди. Кээргенчиг оолдары авазы-даа чок, бажың-даа чок артыкан. Журналистерниң гонорарын ап каапкан, шалыңы эвээш, ынчангаш пенсиязы аргажок куду. Соонда дыйналып келзе, миллион-миллион акшаны бухгалтер биле удуртукчулар боттары шынгээдип апкан, ол дээш бөдүүн кассир кижиге буруудал үнген. Элдеп чүве.

Эфирниң чалгыы-биле, журналистерниң могаг-шылаг чок ажылының түнелинде аныяк удуртукчулар боттарының үнүн чонга чедирип, эрес-дидим сөстөрүг Анатолий Дамба-Хуурак, Леонид, Юрий, Шолбан Кара-оолдар, Дина Оюн, Экер-оол Манчын, Мерген Анай-оол, Амыр Хоюгбан, амгы директор Андрей Чымба дээш, өскелер-даа чон-биле бодунуң үзел-бодалан үлежип келген. Ынчангаш олардан тыва журналистикаже көрнүрүн, оларның ажыламыдыралынга деткимчени көргүзерин дилээр кижиге-дир мен.

Светлана ДАНЗЫН-ООЛ.

ДЫҢНАДЫГ

«Тываавтоорук» Тыва Республиканың Автомобиль оруктарының эргелели күрүнениң албан чери, Торгалыг хемни ажыр демир бетон көвүрүгнү авария болур чыгыгы байдалда турары-биле А162 Кызыл – Ак-Довурак автомобиль оруунга, 124 км. +250, чүк көдүрерин 10 тн. кызыгаарлаан орук демдектерин тургусканын чүк сөөртүкчүлеринге дыңнадып тур.

"ТЫВАХАРЫЛЗААИНФОРМ" ААН-НИИ АБОНЕНТИЛЕРИНИҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ

Сукпак суурда харылзаштырар эрги АТС-6-ны амгы үениң саннарлыг станциязы-биле солууру-биле декабрь 21-ден декабрь 24-ке чедир телефоннарның ажылынга үзүктелишкенин туруп болур.

Сукпак суурнуң АТС-че дугаарларны долгаарының чуруму:

1-хх деп саннарның орнунга 9-51-хх;

2-хх деп саннарның орнунга 9-52-хх;

3-хх деп саннарның орнунга 9-53-хх деп саннар-биле солуур.

Сукпак суурнуң АТС-тен-даа база Кызыл хоорайның өске-даа АТС-тен дугаарларны долгаарының бо чуруму демей болур. Сукпак суурнуң АТС-тен Кызыл хоорайның АТС-че үндүр долгаарда «8» деп санны баспайн долгаар.

Айтырыгларны дараазында телефондан айтырар: 9-51-05

УЖУРАЖЫЛГАЖЕ ЧАЛАП ТУР

Амгы үениң гуманитарлыг академиязының Кызылда филиалының 10 чыл болган байырлалынче ооң доозукчуларын, башкыларын, сургуулдарын декабрь 27-де 14 шакта Улусчу чогаалдыг бажыңыга болур ужуражылгаже оргкомитет чалап тур.

Эрзин кожуунуң социал хандырылга килдизиниң 1998 чылдың март 20-де Мария Чоодуевна НАТСАКТИҢ адынга тывысканы С № 545430 «Күш-ажылдың хоочуну» шынзылганың читкени-биле ону күш чок деп санаар.

Көдээ ажыл-агыйның «Намзырай» болбаазырадылга-саарылга хереглел кооперативиниң АЮ №6454726 – АЮ 6454750 чек дептержигениниң читкени-биле ону күш чок деп санаар.

Орукка сүрүцүшкүн соонда...

ШОНА ДЕГГЕН

Декабрь 14-те Горная кудумчузунда 1а дугаарлыг бажыңның дужунга орук патруль албанының ажылдакчылары ВАЗ-2107 автомашинаны тургускан.

Ол машинаны Чадаана хоорайның чурттакчызы Монгуш башкарып чораан. Хыналда үезинде пассажирлерниң бирээзи милиция ажылдакчыларының чөңгээлеп, бодун турамык алдынып, сагындырыг бээрге, хорадап, майтанып эгелзэн. Ооң түнели-биле орук инспекторлары бо хамаатыны ниитилден түр үеде аңгылаар деп шийтпирлзэн. Ынчалза-даа ол шаг-дааларга удурланып эгелзэн, оларга күш четпезин билип кааш, берте-дир чепсектен инспекторну чиге боолаан. Ооң түнелинде шаг-даа солагай чаагынга шона балыгланган. Өске пассажир ийиги инспек-

торнуң талазынче үш удаа аткан. Ооң соонда кем-херек үүлгедикчилери айыттыгган машина-биле дезерин оралдашкан. Шаг-даалар дораан-на немелде күштерни кыйгыртып, транспортту истээрин организаастаан, ол үеде албан чепсезин ажыллап – ийи удаа агаарже база автомашинаның дугуйларынче ийи удаа – дөрт боолаашкыны чоруткан. Истеп-сүрүүшкүнүн соонда, автомашинаны Кызыл хоорайның Рабочая кудумчузунда №168 бажыңның чанынга бүзүлзэн. Аңаа чолаачы биле пассажир туттурган. ИХЯ-ның парлалга албаны.

Светлана БАЛЧЫР.

Культура амыдыралы

ЧОГААЛЧЫЛАР ХУРАЛДААН

Чоокта чаа Тываның күрүне филармониязының хуралдаар залында Тываның Чогаалчылар эвилелиниң тургустунганындан бээр 65 чылынга тураскааткан байырыг хурал болуп эрткен. Аңаа Тываның Чогаалчылар эвилелиниң даргазы Чылгычы Ондар эвилелдиң тургустунган төөгүзүнү дугайында допчу илеткелди кылган болгаш тыва чогаалдың бөгүнгү байдалының дугайында чугаалаан.

Чогаалчылар Александр Даржай, Игорь Иргит, Клара Сагды, «Мажалык» чечен чогаал каттыжыышкынының удуртукчузу Лидия Ооржак (Барыын-Хемчик), «Мөңгүлек» чечен чогаал каттыжыышкынының кежигүнү Светлана Самбий-оол олар чогаал ажылынга хамаарыштыр санал-оналын берип, боттарының ажылын тайылбырлаан.

Санал бергеннерниң чугаазының кол утказын алырга, бөгүн тыва чогаалдың утка-шынары россияжи деңгел-биле алырга эки, ынчалза-даа чогаалдарны ном кылдыр чырыкче парлап үндүрер талазы-биле канчаар-даа аажок улуг шаптараазынар туруп турарын, оларны орус дылче очулдуурап ажыл болдунмай турарын база чогаал критиказы четпейн турарын демдеглзэн. ТР-ниң Улуг Хуралының депутаттары орус дылга чогаалдар парлаарынга 39 млн. рубльди бадылап берген болза, тыва чогаал парлаарынга шуут акша берзезин улуг хараадал болгаш элдепсинишкени-биле айтып турдулар.

Юбилейлиг хуралга олуржуп, чогаалчыларга ТР-ниң Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазының депутаты Б.К.Балчий-оол, ТР-ниң Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының депутаты С.М.Ооржак, Коммунисттик партия политиктиг шимчээшкенин Тывада салбырының удуртукчузу А.К.Канзай олар байыр чедирип, суй белектерни хоочуннарга тудускан.

Чогаалчылар эвилелиниң 65 чылынга уткуштур чогаал мөөрейи чарлаттыгган турган. А.А.Даржай баштаан жюри ооң түнелин үндүрген. Тиилекчи

сураглыг чогаалчы Эдуард Мижит болган («Бөдүүн одургулар»). 2-ги, 3-кү черлерни Эдуард Донгак биле Шаңгыр-оол Суваң олар ээлзэн. Мактал-шаңналга Николай Куулар, Алексей Бегзин-оол, Лидия Ооржак олар төлөттиг болган.

Аныяк авторлардан тиилекчилер бо: Шончалай Ондар, Ян Куулар, Начын Монгуш.

Тыва чогаалды сайзырадырынга үлүг-хуузу дээш ТКУ-нуң башкызы М.А.Күжүгет Юрий Бондаревтиң адын салган Россияның Чогаалчылар эвилелиниң хүндүлел бижии-биле шаңнаткан.

КОМПОЗИТОРЛАРДА ӨСКЕРИЛГЕ

Декабрь 12-де Тываның Композиторларының чогаалдык эвилелиниң баштаар чериниң хуралы болуп эрткен. Аңаа Тыва Республиканың Чазак Даргазының оралакчызы Анатолий Дамба-Хуурак олуршкан.

ТР-ниң Композиторларының чогаалдык эвилелиниң даргазының хүлээлгезин күүседип турган Дагба Санчыт база композиторлар эвилелиниң баштаар чериниң даргазының оралакчызы Амыр Хоюгбан ажыл-иш дугайында допчу илеткелди кылган. Демдеглеттингени-биле алырга, Тываның композиторлары чыл дургузунда элзэн ажылдарны кылып чоруткан бооп турар. «Барысканчыг Бажың-Алаак», «Кара-Хөлдүн чалгылары» чаа ырлар конкурстарын эрттирген. Тере-Хөл, Мөңгүн-Тайга дзэн ышкыш ыракузак кожууннарга чедип, ыры конкурстарын эрттирип, чон-биле ужуражылгаларны эрттирген. Ырлар бижиттинип турар, ынчалза-даа оларның нотазын парлаан номнарны үндүрери акша-тегерик айтырыының бергедежишкенинден болдунмайн турарын айтыгган.

Ынчангаш чаа Чазак композиторлар-биле быжыг харылзаалыг, бот-боттарын деткижип ажылдаары чугула дээрзин хуралдың киржикчилери демдеглзэн. Түнелинде Тываның Композиторларының чогаалдык эвилелиниң даргазы турган К-К.О.Ооржакты ажылындан халаан. Эвилелдиң чаа даргазынга Амыр Хоюгбанны соңгаан.

Светлана БАЛЧЫР.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазак. Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ:

Кол редактор — 2-01-35, кол редакторнуң оралакчызы — 2-19-87, тел/факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91.

КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис — 2-18-10, культура, өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-03-87, көдээ ажыл-агый, окулга — 2-17-09, үлетпүр — 2-40-77. e-mail: shyn@tuva.ru

Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар. Неделяда үш каттап үнер. Хемчээли парлаан 3 ама.

Тираж 8585. Чагыт 155.

ШЫН

Индекс 667000.
Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

АГАР САНЫБЫС: № 40703810400000010000 В ОАО Банк «Тувакредит», Кызыл ИНН—1701008465; корр сч 30101810600000000729 БИК 049304729.

Россия Федерациязының Парлалга, телерадио-дамчылдыг болгаш массалыг коммуникациялар херектериниң талазы-биле камызын Ортаақы Сибирьде регионнар аразының девискээр эргелели «Шын» солуну 2004 чылдың май 14-те эде бүрүткзэн.

Херечилелдиң дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730. ТР-ниң «Тываполиграф» унитарлыг күрүнениң бүдүрүлгезинге парлаан (Кызыл, Шетиниңи-Кравченко, 1).

Солунда парлаттыгган материалдарың авторларының бодалдары редакцияның туружу-биле дүшпейн барып болур. Айгыттыгган саннары болгаш өске-даа фактылары, дыңнадыглары дээш авторлар боттары харыллаар.